

Jämförande studie om barnpensioner och förmåner för barnets försörjning i de Nordiska länderna: Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

Arja Iisakkala

Licentiatavhandling inom TOPSOS-Yrkesinriktad fortbildning inom socialförsäkringssektorn
Handelshögskolan vid Åbo Akademi
2013

ÅBO AKADEMI
Handelshögskolan

IISAKKALA, ARJA: Comparison of the child pensions and other child benefits aiming to cover children's costs of living in the five Nordic countries: Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden.

Licentiate thesis, 35 pp 4 attachment.
Economics
November 2013

The aim of this article is to compare both the level and coverage of child pensions and other child benefits which are aiming to cover the children's costs of living in the five Nordic countries: Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. Another aim is to compare the uniformity of the Nordic countries' legislation to find out if children in different family situations are treated equally by the law.

This study has its framework in insurance theory and Esping-Andersens theory of social democratic welfare-state regime. The social democratic regime pursues equality of the highest standards by giving earnings-related benefits to the tastes and expectations of the middle class while retaining the universalism of rights. The Scandinavian countries (Denmark, Norway and Sweden) are considered as the model representatives of the social democratic regime. Finland and Iceland are in many studies assimilated with the Scandinavian countries for having a generous welfare system. The economic crises since early 1990's have cut the public expenditure also in the Nordic countries, which has also affected child benefits. Therefore it is interesting to analyze if the Nordic countries today provide high standard of family benefits to the children of middle income parents if a social risk has occurred.

In the analysis the sum of child pension or child support and child allowance are compared with the social assistance level in respective country to ascertain both the coverage and level of these child benefits. If children of middle income parents receive earnings-related benefits and are better off than children with low income parents, the social democratic model should be applicable even on these child benefits.

ÅBO AKADEMI
Handelshögskolan

IISAKKALA, ARJA: Jämförande studie om barnpensioner och förmåner för barnets försörjning i de Nordiska länderna: Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

Licentiatavhandling inom TOPSOS-Yrkesinriktad fortbildning inom socialförsäkringssektorn, 35 sidor, 4 bilagor
November 2013

De skandinaviska länderna (Danmark, Norge och Sverige) representerar enligt Esping-Andersens teori en socialdemokratisk regim som kännetecknas av ett omfattande socialförsäkringssystem som täcker olika sociala risker. I många studier jämförs framförallt Finland men även Island med de skandinaviska länderna eftersom de har ett internationellt sett omfattande socialförsäkringssystem. Socialförsäkringssystemen i de studerade länderna har varit under stora påtryckningar sedan början av 1990-talet då den ekonomiska lågkonjunkturen ledde till nedskärningar i de offentliga utgifterna. Besparingarna har drabbat även barnförmåner.

I den här studien jämförs de barnförmåner som beviljas på grund av en uppkommen social risk, det vill säga familjeförsörjarens dödsfall alternativt då barnet inte bor tillsammans med båda föräldrar. Därmed avgränsas de relevanta barnförmånerna till barnpensioner alternativt underhållsbidrag samt barnbidrag. Syftet med den här studien är att undersöka om dessa barnförmåner som är avsedda för barnets försörjning anses representera den socialdemokratiska välfärdsmodellen som kännetecknas av dels universalism och dels generösa förmåner speciellt till medelinkomsttagare. Vidare studeras om barn i olika familjesituationer behandlas likvärdigt när det gäller rätten till förmåner samt förmånernas nivå. För att kunna jämföra hur väl de förmåner som är avsedda för barnets försörjning faktiskt täcker barnets levnadskostnader i respektive studerat land, används socialbidragsnormen som mått.

Nyckelord: barnpension, barnbidrag, underhållsbidrag, underhållsstöd, socialbidrag, välfärd, försörjning, levnadskostnader

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Allmän socialförsäkring.....	3
3. Rätten till försörjning.....	5
4. Förmåner för barnets försörjning.....	6
4.1. Barnpension.....	6
4.2. Barnbidrag.....	9
4.3. Underhållsbidrag och underhållsstöd	10
4.4. Socialbidrag.....	12
4.5. Sammanställning.....	13
5. Förmånsnivåerna i de studerade länderna	15
5.1. Danmark.....	15
5.2. Finland	18
5.3. Island.....	20
5.4. Norge	22
5.5. Sverige	24
6. Sammanfattning och slutsatser	27
7. Källförteckning.....	32
8. Bilagor	37

1. Inledning

De nordiska länderna är kända för att ha ett omfattande socialförsäkringssystem som täcker olika sociala risker så som familjeförsörjarens död eller föräldrarnas separation. I dag är det i genomsnitt 22 procent av nordiska barn som bor i en familj med en förälder¹.

Det finns väldigt lite forskning om barnpensioner vare sig på nationell eller på internationell nivå. Barnförmåner har inte heller indelats i olika regimer. Familjeförsörjarens död är en social risk som medför att familjen upplever en inkomstförlust då den ena föräldern inte längre bidrar till familjens och barnens försörjning. Socialförsäkringssystemen syftar till att kompensera inkomstbortfallet och garantera efterlevande barn underhåll tills barnet blir myndigt eller tills dess att barnet har genomgått en utbildning som ger en möjlighet att bli självförsörjande. Motsvarande sociala risk infaller om föräldrarna separerar. Då är det den nationella lagstiftningen som framförallt bekräftar föräldrarnas underhållsskyldighet. Förändrad familjesituation kan ge upphov till speciella eller förhöjda barnförmåner, vars sammansättning varierar beroende på land.

I den här studien jämförs de nordiska ländernas barnpensionssystem samt övriga barnförmåner som är avsedda att täcka barnens levnadskostnader för att kunna ta ställning till om de nordiska barnfamiljerna idag erhåller förmåner som uppfyller Esping-Andersens definition av den socialdemokratiska välfärdsmodellen med omfattande förmåner samt hög kompensationsgrad. Esping-Andersens teori indelar välfärdsstaterna i tre olika regimer beroende på vem som administrerar, vilka som omfattas samt förmånernas generositet. Esping-Andersen ger Sverige och Danmark som exempel på den socialdemokratiska modellen. (Esping-Andersen och Korpi 1983). De nordiska samhällena anses stå på gemensam värdegrund även om välfärdsuppgifterna har lösts med nationell variation. Därför har det blivit förekommande att använda den nordiska välfärdsmodellen som en synonym för den socialdemokratiska modellen.

De studerade barnförmånerna begränsas till barnpensioner, barnbidrag samt underhållsbidrag som beviljas enligt obligatorisk socialförsäkringslagstiftning. Barnpensioner enligt arbets- och trafikskadelagstiftning har uteslutits eftersom dessa förutsätter att skadan har uppkommit under speciella villkor. Avtalspensioner har stor betydelse för de försäkrades egen pension i de flesta nordiska länderna på grund av lönetak i det allmänna systemet. Dessa pensionsarrangemang

¹ Nordic Statistical Yearbook 2012 s. 43

har uteslutits då de endast omfattar en del av den arbetsföra befolkningen samt på grund av att de har omvandlats från förmånsbaserade system till avgiftsbaserade vilket gör det omöjligt att uppskatta det ev. barnpensionsbeloppet. I Sverige har det dessutom blivit möjligt att välja bort återbetalningsskydd och/eller familjeskydd².

Syftet med denna studie är att granska hur väl Esping-Andersens socialdemokratiska regim stämmer överens med dagens barnförmånsnivåer i de studerade länderna. Studien kommer att koncentrera sig på att granska de studerade ländernas lagstiftning för att kunna ta ställning till om lagstiftningen är konsekvent samt om barn får likvärdiga förmåner i olika familjesituationer och vidare om barn till föräldrar som uppbär inkomster på medelnivå (härefter benämnda medelinkomstförälder) får högre transfereringar än barn till låginkomsttagare. De studerade förmånerna är barnpensioner, barnbidrag, underhållsbidrag samt eventuella ensamförsörjare alternativt flerbarnstillägg som kommer att jämföras med barnets socialbidragsnorm för att kunna uppskatta hur väl dessa förmåner täcker barnets levnadskostnader.

I den här studien används modellfamiljemetoden för att granska nivån på de barnförmåner som utbetalas till barnfamiljer i fall föräldrarna är separerade eller den andre föräldern har avlidit. Modellfamiljerna består av en familj med ett alternativt två barn. För att kunna uppskatta hur föräldrarnas inkomstnivå inverkar på förmånernas nivå, jämförs nivån på de barnförmåner som utbetalas efter en låginkomsttagare respektive medelinkomsttagare. Summan av dessa förmåner jämförs med varandra samt gentemot barnens socialbidragsnorm för att kunna uppskatta förmånernas generositet. Eftersom användandet av modellfamiljemetoden syftar till att ge enhetlig information om hur transfereringar inverkar på individuell nivå, har modellfamiljernas omständigheter skapats så likvärdiga som möjligt för att resultaten ska bli jämförbara. Endast om det nationella regelverket avviker markant från andra studerade ländernas system, har exempelfamiljesituationen justerats.

Inledningsvis redogörs för vad som menas med allmän försäkring och vad som ingår i socialförsäkringen samt de juridiska förutsättningarna för barnens rätt till försörjning i respektive land enligt nationell lagstiftning. Sedan redovisas sammansättningen av samt nivåerna på barnpensioner och övriga förmåner i de studerade länderna. Förmånernas sammansättning beskrivs landsvis för att kunna jämföra hur höga förmåner barn i de två olika familjesituationer kan erhålla. Summan av barnförmånerna jämförs med barnets

² Avtalspension SAF-LO (Fora) samt tjänstepension ITP (Alecta)

socialbidragsnorm som används som ett mått som visar förmånernas kompensationsgrad. Avslutningsvis görs en sammanfattning och förs diskussion om slutsatserna.

2. Allmän socialförsäkring

De allmänna försäkringsteorierna utgår ifrån att man försäkrar sig mot olika risker genom att betala en försäkringsavgift. I en klassisk försäkring återspeglar försäkringspremiens storlek den individuella risken. För att kunna göra riskbedömningen enbart utifrån den enskilda individen behövs fullständig information. De traditionella marknadsmisslyckandena inom försäkringen uppstår av ofullständig information. En sådan situation uppkommer om individen lyckas undanhålla information och på så sätt betala lägre premie. Detta kallas för *advers selektion*. Ett annat problem förknippat med ofullständig information är *moralisk hazard* som kan leda till överförsäkring eftersom nyttan av satsningen på förebyggande åtgärder är marginell och gynnar även andra. Socialförsäkringen löser marknadsmisslyckanden genom att göra medlemskapet obligatoriskt. Då finns det ingen individknuten koppling mellan inbetalda avgifter och befarad risk. Premienivån kan bestämmas antingen på försäkringsmatematiska grunder eller som en inkomstbaserad avgift beroende på om det beviljas grundförmåner eller inkomstrelaterade förmåner. (Barr 1992).

Esping-Andersen (1983) menar att upprätthållandet av den skandinaviska modellen är beroende av medelklassens stöd för systemet som uppnås genom att medelklassen erhåller inkomstbaserade förmåner. Fram till 1980-talets slut präglades de nordiska ländernas system av ständig förbättring och expanderande av sociala-, hälso- och utbildningstjänster, högt deltagande i arbetslivet samt målet med full sysselsättning. De nordiska länderna återhämtade sig från 1990-talets ekonomiska kris med bibehållet välfärdssamhälle. De offentliga finanserna vändes från underskott till överskott dels genom skatthöjningar och dels genom nedskärning av de offentliga utgifterna. Dessa nedskärningar drabbade även barnfamiljer. (Kiander 2003).

Socialförsäkringen ger skydd mot oförväntade och oacceptabelt stora sänkningar i levnadsstandarden. Den utgör grunden till välfärdssystemet och kan antingen vara generell eller selektiv. Ett generellt system ger alla tillgång till välfärdstjänster som tryggar hälsa, utveckling och försörjning medan ett selektivt system ger tillgång endast till dem som är i störst behov (Barr 1992). I de nordiska länderna uppfylls försäkringstillhörigheten till grundförmånerna genom bosättning, medan inkomstrelaterade förmåner förutsätter inbetalningen av

inkomstrelaterade avgifter eller skatter. De bosättningsbaserade förmånerna täcker nästan alla sociala risker. De inkomstbaserade förmånerna har en utfyllande karaktär. (Kari 1997). Förmånernas indelning illustreras i tabell 1.

Tabell 1 Socialförsäkringen i de nordiska länderna

Inkomstbaserade förmåner	Sjuk- och föräldrapenning	Inkomstpension	Arbetskad- och arbets-sjukdom	Arbetslöshetsförsäkring		
Bosättningsbaserade (universella) förmåner	Sjuk- och föräldrapenning	Folkpension		Arbetslöshetsförsäkring	Barnbidrag	Socialbidrag och -tjänster
	Sjukvård inkl. folkhälsa (och kostnadsersättningar)					

Källa: Kari (1997)

Syftet med den allmänna socialförsäkringen är att garantera alla människor en tillräcklig utkomst och omsorg i alla livssituationer. Kangas och Palme (2000) anser att syftet med den nordiska välfärdsmodellen är att ge assistans vid behov och minska fattigdomsriskerna. Fattigdom kan mätas på många olika sätt. I en politiskt-administrativ metod använder man en administrativt fastställd fattigdomsgräns som exempelvis socialbidragsnivån. På så sätt kan man uppskatta hur väl en välfärdsstat lyckas garantera den målsatta minimiutkomsten. Kangas och Ritakallio (2008) anser att om genom politiska beslut mer eller mindre medvetet fastställer grundförmånerna på olika nivåer beroende på vilken social risk som har inträffat kan det bli svårt att avgöra vilken utkomstgräns man ska använda. Speciellt om grundförmånerna understiger socialbidragsnivån det vill säga den målsatta fattigdomsgränsen.

Om familjens disponibla inkomst understiger 60 procent av medianinkomsten, betraktas familjen som fattig enligt EU:s definition. Studierna från respektive nordiskt land styrker att den relativa (barn)fattigdomen har ökat under de senaste decennierna (bla. Salonen 2012; Kangas & Ritakallio 2008) även om den ligger under EU-genomsnittet (Eydal 2012). I de nordiska länderna anses de som beviljas socialbidrag vara fattigast även i absoluta termer och därmed falla under fattigdomsgränsen. (Salonen 2012; Deding & Gerstoff 2009).

De nordiska länderna har haft stort samarbete inom lagstiftning, familjelagstiftningen inkluderad. Lagstiftningsmässigt anses de nordiska länderna representera samma grupp (Eydal & Fridriksdóttir 2012). Eftersom familjelagstiftningen påverkar omfattningen av barnförmåner som i sin tur är en del av socialförsäkringen, kan man förvänta sig att de studerade länderna har

både sammanfallande lagstiftning samt en likvärdig sammansättning av barnförmåner som barnbidrag, underhållsbidrag alternativt underhållsstöd och barnpensioner.

3. Rätten till försörjning

Barnets rätt till försörjning kan skyddas i grundlagen så som i Finland (*Grundlagen 2 kap 19 §*), Island (*Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands 76 §*) och Danmark (*Danmarks Riges Grundlov 75 §*) eller indirekt som i Norge (*Grundloven 110 c §*) där grundlagen hänvisar till de mänskliga rättigheterna. Ett annat alternativ är att skydda barnets rätt till försörjning med annan lagstiftning så som i Sverige, där föräldrarnas försörjningsplikt definieras i Föräldrabalken (7 kap 1 §) men även i Lagen om underhållsstöd (3 §). Både de nationella lagstiftningarna samt FN:s barnkonvention (*artikel 1 och artikel 27*) garanterar barnen rätten att uppbära försörjning fram till 18 års ålder.

I de studerade länderna indelas den nationella lagstiftningen mellan föräldrarnas försörjningsplikt samt samhällets ansvar. Föräldrarnas försörjningsplikt sträcker sig längre än till barnets 18-årsdag i samtliga länder. Gemensamt för de nordiska länderna är att förlängd underhållsskyldighet föreligger endast om barnet studerar. Upphörandeåldern varierar dock från land till land. På Island kan underhållsskyldigheten förlängas tills barnets fyller 20 år (*Barnalög 61§, 62 §*). I Sverige längst till barnets 21-årsdag förutsatt att barnet börjar studera före 19 års ålder (*Föräldrabalken 7 kap 1 §*). I Danmark kan underhållsskyldigheten förlängas tills barnet fyller 24 år (*Lov om børns forsørgelse 1960 2 kap 13 och 14 §*). Vare sig finsk eller norsk lagstiftning fastställer övre åldersgräns. I finsk lagstiftning används ordet skälighet som skall ta hänsyn till barnets benägenheter, utbildningens längd, utbildningskostnader samt barnets möjligheter att avbetala utbildningskostnaderna efter avslutade studier (*Lag om underhåll för barn 2-3 §*). I praktiken har lagen tolkats så att underhållsskyldighet gäller tills barnet har avslutat gymnasieskolan. I Norge har föräldrarna skyldighet att bekosta barnets s.k. vanliga skolgång utan övre åldersgräns samt bistå ekonomiskt även till annan form av vidareutbildning, om det anses rimligt utifrån barnets intressen och benägenhet och om det syftar till att ge barnet medel att försörja sig i framtiden (*Barnaloven 68 §*).

Föräldrarnas fortsatta underhållsplikt fastställs även indirekt i annan lagstiftning. I Finland har lagen om studiestöd (11 §) bestämmelser om minskat studiestöd så länge barnet bor hemma hos minst en av sina föräldrar. Föräldrarnas inkomstnivåer kan medföra att det inte betalas något

studiestöd. Likvärdig tolkning finns även i det danska studiestödssystemet SU (*Uddannelsesstøtte*) där hemmaboende studerande har en lägre bidragssats. På grund av föräldrarnas låga inkomster, kan dock barn upp till 18-19 års ålder, och som genomgår ungdomsutbildning, tilldelas ett inkomstprövat tillägg.³

Om föräldrarna separerar och den bidragsskyldige föräldern inte kan betala underhållsbidrag på grund av ekonomiska skäl eller föräldern låter bli att betala avtalat underhåll, garanterar lagstiftningen minderåriga barn underhåll i form av underhållsstöd. Rätten till förlängt underhållsstöd föreligger endast i Sverige. I de övriga nordiska länderna ges inget underhållsstöd för studerande barn som har fyllt 18 år.⁴

4. Förmåner för barnets försörjning

4.1. Barnpension

När familjeförsörjaren avlider upplever familjen ett inkomstbortfall som återspeglas på olika sätt beroende på familjesituationen. Har föräldrarna varit sammanboende, måste familjen leva på den efterlevande förälderns inkomst. Den efterlevande föräldern kan också själv vara berättigad till efterlevandepension som underlättar familjens ekonomiska situation. I de fall föräldrarna har varit särboende, upphör rätten till underhållsbidrag. Det är då barnpensionen som skall kompensera bortfallet av underhållsbidrag samt den vård och omsorg som den avlidna föräldern bidrog till.

Pension enligt EU:s förordning om social trygghet 883/04 definieras som en förmån som baserar sig på försäkringstid och/eller inbetalda avgifter⁵. Pensionen utbetalas under en viss tid eller som livslång förmån men det är även möjligt att pensionen utbetalas som en engångsutbetalning. Barnets rätt att uppbära barnpension förutsätter att barnet är under en viss ålder samt att det föreligger ett juridiskt och/eller biologiskt band mellan barnet och den avlidna föräldern. Adoptivbarn jämställs kategoriskt med biologiska barn i de studerade länderna. Barnpensioner beviljas utifrån den avlidna förälders försäkringstid.

³ Styrelsen for Videregående Uddannelser

⁴ I Finland Lag om underhållsstöd 2 kap. 6 §, i Sverige 17 kap 2 § i Socialförsäkringsbalk (2010:110), i Norge Lov 17.02.1989 nr. 2 om bidragsforskott (Forskotteringsloven) 1 §, i Danmark Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag 3 kap 11 § samt på Island Lög um almannatryggingar VI kafli 63 gr.

⁵ Avdelning I, allmänna bestämmelser, artikel 1 w.

Tabell 2 visar en sammanställning om vilka barn som är berättigade till barnpension enligt nationell lagstiftning i respektive nordiskt land. Finsk och isländsk lagstiftning avviker från de övriga ländernas system i och med att styvbarn kan ha rätt till barnpension. På Island beviljas barnpension även till barn vars föräldrar uppstår förtids- eller rehabiliteringspension (*örorku- eða endurhæfingarlífeyris*).

Tabell 2 Pensionsberättigade barn

Land	Biologiskt barn	Adoptivbarn	Styvbarn	Fosterbarn
Danmark*	ja	ja	nej	nej
Finland	ja	ja	ja/nej**	nej
Island	ja	ja***	ja***	ja
Norge	ja	ja	nej	nej
Sverige	ja	ja	nej	nej

* Avser engångsutbetalning från ATP-systemet

** Barnpension enligt Folkpensionslagen (8 kap 40 §) kan beviljas till sambons barn om de bodde i samma hushåll. Barnpension enligt arbetspensionslagar (ArPL 56 §) kan beviljas till änkas/änklingens barn som bodde i samma hushåll.

*** Förutsatt att barnet adopterades innan den avlidna föräldern blev pensionär. Barnet måste ha bott i minst 3 år på Island. Styv- och adoptivbarn har dock inte rätt till barnpension om den underhållsskyldige föräldern finns vid liv.

Källor: Danmark: ATP-loven, Finland: Arbetspensionslagen, Folkpensionslagen, Island: Lög um almannatryggingar och Allmenni Lífeyrissjóðurinn 2012, Norge: Lov om folketrygd, Sverige: Socialförsäkringsbalk.

I Danmark finns ingen barnpension utan efterlevande barn erhåller speciellt underhållsbidrag (*særligt børnetilskud*) som utbetalas tills barnet fyller 18 år. Denna förmån beviljas även om en eller båda föräldrar uppstår folkpension enligt lagen om social pension (*lov om social pension*).⁶ Från ATP-systemet (*Arbejdsmarkedets Tillægspension*) beviljas en engångsutbetalning som är densamma för alla barn. Rätt till engångsutbetalning föreligger om barnet är under 21 år och den avlidne uppfyllde intjänandekriterierna (*ATP-loven 14 §*). Avsaknaden av ett barnpensionssystem är en stor skillnad till de övriga nordiska länders system.

Barnpension utbetalas i de nordiska länderna i regel tills barnet fyller 18 år. Om barnet studerar kan barnpensionen förlängas så som i Sverige tom juni månad det året som barnet fyller 20 år samt på Island tills barnet fyller 20 år. I Finland har endast folkpensionslagen (8 kap. 40 §) bestämmelser som gör det möjligt att förlänga barnpensionen på grund av studier tills barnet fyller 21 år. Barnpensionens slutåldrar finns sammanställda i tabell 3.

⁶ Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag 1 kap 3 §, 4 § 5 punkt

Tabell 3 Upphörande ålder

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Rätten till barnpension upphör	18 år* (21 år)	18/21 år	20 år	18 år	20 år

*avser speciellt underhållsbidrag

Källor: Danmark: ATP-loven, Finland: Arbetspensionslagen, folkpensionslagen, Island: Social Security Act och Allmenni Lífeyrissjóðurinn 2012, Norge: Lov om folketrygd, Sverige: Socialförsäkringsbalk.

Det svenska efterlevandestödet som sedan 1.1.2003 ersätter barnpensionen i form av folkpension är en förmån som är oberoende av den avlidnas bosättningstid. Efterlevandestödets storlek påverkas inte heller av antalet förmånstagare. Den är dock en inkomstprövad förmån som minskas med krona för krona av inkomstbaserad barnpension. Den inkomstbaserade barnpensionen beräknas utifrån den avlidna föräldrarnas pensionsunderlag och delas mellan antalet förmånstagare. Ytterligare en faktor som påverkar den svenska barnpensionens storlek är det yngsta barnets ålder. I Sverige är pensionsandelarna större om det yngsta barnet är under 12 år. Premiepension som är en helt fonderad del av den allmänna inkomstpensionen utbetalas inte som efterlevandepension till barn.⁷

I de övriga nordiska länderna finns det ett tudelat pensionssystem som består av grundpension samt inkomstbaserade pension. Rätten till grundpension (folkpension) i Finland, på Island samt i Norge uppstår genom bosättningstid. Barnpension i form av grundpension är därmed enbart beroende av den avlidna föräldrarnas bosättningstid i landet. Om den avlidna inte kan tillgodoräknas full bosättningstid, avkortas grundpensionen i förhållande till bosättningstiden. Grundpensionen och inkomstpensionen kan tillgodoräknas antagandetid respektive antagen inkomst. Karakteristiskt för inkomstpensioner är att barnpensionsbeloppet är beroende dels av intjänad pensionsrätt, dvs. inbetalda avgifter och/eller pensionsgivande inkomster och dels antalet förmånstagare. Det enskilda barnets andel blir i regel desto mindre ju fler förmånstagare den avlidna familjeförsörjaren efterlämnar. Det isländska fonderade pensionssystemet gör ett undantag eftersom varje barn garanteras lika stort pensionsbelopp (*Lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 129/1997, 17 grein*).

I Finland innehöll äktenskaplagen tidigare stadganden om styvföräldrarnas skyldighet att försörja styvbarn. Trots att denna regel inte längre gäller, ändrades inte styvbarnens ställning i den efterlevandepensionsreform som trädde i kraft i Finland den 1.7.1990. Inkomstpensionslagstiftningen, ArPL (56 §) ger fortfarande änkas/änklings barn rätt till efterlevandepension efter styvföräldern, om de bodde i samma hushåll som den avlidna styvföräldern. Ju flera barn

⁷ Socialförsäkringsbalk (2010:110) Avd. F 75 kap. Efterlevandeförmåner, 78 kap Barnpension, 79 kap. Efterlevandestöd, 91 kap premiepension.

som är berättigade till inkomstbaserad barnpension (*arbetspension*) desto mindre blir det enstaka barnets andel. Gottberg (2010) menar att detta kan ha betydande konsekvenser för biologiska barns fortsatta underhåll om det finns flera styvbarn som också delar på den avlidna förälderns pensionsunderlag.

Grundpensionsbeloppen i Finland samt på Island är oberoende av antalet förmånstagare. I Norge påverkas barnpensionen alltid av antalet förmånstagare. Om den andra föräldern finns vid liv beviljas från det norska systemet endast bosättningsbaserad barnpension.⁸

4.2. Barnbidrag

I alla nordiska länder finns ett lagstadgat barnbidragssystem. Barnbidragsbeloppen är i regel fasta och oberoende av föräldrarnas inkomster. Flerbarnstillägg finns i det finska, isländska samt det svenska systemet. Flerbarnstillägget på Island utbetalas endast upp till det andra barnet medan i Finland upp till det femte och i Sverige upp till det sjätte barnet. I Sverige är flerbarnstillägget konstant; 150 SEK per barn och månad medan det finska flerbarnstillägget (syskonförhöjning) stiger med antalet barn. Det danska flerbarnstillägget (*flerbørnstilskud*) beviljas endast vid flerbarnsfödelsen tills barnen fyller 7 år förutsatt att barnen är skrivna på samma adress.⁹

Tabell 4 Barnbidragsbeloppen år 2012, per månad

Förmån	Danmark*	Finland	Island*,**	Norge	Sverige
Barnbidrag	0-2 år 1 422 DKK 3-6 år 1125 DKK ≥7 år 886 DKK	104,19 EUR	1:a barnet 13 963 ISK 2:a barnet 16 621 ISK	970 NOK	1050 SEK
Ensamförsörjartillägg	425DKK/barn + 433 DKK	48,55 EUR EUR/barn	1:a barnet 9 294 ISK 2:a barnet 7 236 ISK	970 NOK Dvs. ett extra barnbidrag	-
Flerbarnstillägg	2.103 DKK	10,94 EUR- 85,44 EUR	***	-	150 SEK/barn
Småbarnstillägg	-	-	8 333 ISK	660 NOK	-

* Utbetalas kvartalsvis tills barnet fyller 15 år. Beloppen har räknats ner till månadsnivå.

**avser beloppen före inkomstprövning.

***inbakad i barnbidraget

Källor: Social-, Børne- og Integrationsministeriet/Danmark, Finland/Kela, Island/Rikisskattstjóri, Norge/NAV, Sverige Försäkringskassan

Barnbidragets (*børne- og ungedydelse/børnecheck*) storlek i Danmark är beroende av barnets ålder. Småbarn mellan 0-2 år har högst belopp medan 7-åriga och äldre barn har lägst. Det

⁸ Folkpensionslagen 1 kap 9 §, Finland. Lov om folketrygd 3 kap 1, 5-6, Norge. Lög um almannatryggingar No 100/2007, III kafli 20gr, Island

⁹ Barnbidragslag 7 §, Finland, Reglugerð nr. 555/2004, um greiðslu barnabóta. 3. gr. Fjárhæð barnabóta, Island, Socialförsäkringsbalk (2010:110), Sverige. Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag 2 a kap. 10§ a, Danmark

danska eller det svenska barnbidragssystemet omfattar inget ensamförsörjartillägg. I Danmark finns dock ett separat bidragssystem till ensamstående föräldrar. Den består av två delar: ordinärt bidrag per barn samt ett extra bidrag oavsett antalet barn (*ordinært og ekstra børnetilskud*)¹⁰. I Finland är ensamförsörjartillägget (48,55 EUR/mån år 2012) ett fast belopp per barn. I Norge beviljas ensamstående föräldrar ett extra barnbidrag (*utvidet barnetrygd til enslig forsørger*) oavsett antalet barn samt eventuellt småbarnstillägg (*småbarnstillegg til enslig forsørger*)¹¹. Småbarnstillägg (*Viðbót*) på Island utbetalas till barn upp till 7 års ålder. På Island är barnbidraget (*barnabætur*) till ensamstående föräldrar högre för det första och andra barnet. Men de isländska barnbidragsbeloppen är inte fasta på grund av inkomstprövningen. Exempelvis erhåller medelinkomstfamiljer ett minskat barnbidrag¹².

Barnbidrag utbetalas tills barnet fyller 18 år med undantag av Finland och Sverige. I Finland upphör rätten till barnbidrag när barnet fyller 17 år, utan möjlighet till förlängning. I Sverige kan barnbidraget förlängas om barnet fortfarande studerar i grundskolan efter fyllda 16 år. När rätten till barnbidrag upphör men barnet studerar i en gymnasieskola, utbetalas studiehjälp med lika stort belopp senast till juni månad det året då barnet fyller 20 år¹³.

4.3. Underhållsbidrag och underhållsstöd

Underhållsbidrag utbetalas av den särboende underhållsskyldige föräldern. Om den särboende föräldern inte inbetalar underhållsbidrag garanteras barnets underhåll genom underhållsstöd.

Danmark är det enda nordiska landet där underhållsbidragets (*børnebidrag*) storlek beräknas schablonmässigt utifrån den underhållsskyldige föräldrarnas inkomster (*Cirkulæreskrivelse*, Ankestyrelsen 2011). En medelinkomstförälder är skyldig att utbetala underhållsbidrag som motsvarar minsta nivå på 1 228 DKK/månad. Den särboende föräldern kan enligt dansk lagstiftning vara skyldig att utbetala fortsatt underhållsbidrag (*Uddannelsesbidrag*) tills barnet fyller 24 år, förutsatt att barnet studerar¹⁴.

Den finska lagstiftningen utgår från att underhållsbidraget skall fastställas utifrån barnets behov inklusive barnets andel av boendekostnader. Över hälften av antalet barn (60,4 %) vars underhållsbidrag fastställdes år 2011 erhåller så lågt underhållsbidrag att den ligger under

¹⁰ Lov om en børne- og ungeydelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 339 af 15. april 2011 och Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag 2 a kap. 10§ a, Danmark

¹¹ Lov om barnetrygd 3 kap 9 §, Norge

¹² Reglugerð nr. 555/2004 um greiðslu barnabóta, Island.

¹³ Studiestödslagen 7 §, Sverige

¹⁴ Lov om børns forsørgelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 352 af 15. maj 2003, 2 kap 13-14 §§, Danmark

underhållsstödets nivå på 147,96 EUR/månad (Institutet för hälsa och välfärd, THL 2012). Om underhållsbidraget understiger underhållsstödets nivå på grund av den bidragsskyldige föräldrarnas ekonomiska situation, beviljas skillnaden i form av underhållsstöd. Föräldern kan vara skyldig att utbetala underhållsbidrag till ett studerande barn som har fyllt 18 år. Den finska lagstiftningen har tolkats så att de barn som väljer fortsatta studier efter grundskolan i en yrkesläroanstalt har inte ansetts vara berättigade till fortsatt underhåll efter fyllda 18 år. Fortsatt underhållsskyldighet gäller således endast sådana bidragsskyldiga vars barn studerar i gymnasieskola. Underhållsstöd utbetalas tills barnet fyller 18 år utan möjlighet till förlängning.

I Norge har NAV en vägledande kalkylator som hjälper till att fastställa underhållsbidragets storlek. Då beaktas bland annat barnets ålder, respektive föräldrarnas inkomster samt antalet nätter som barnen tillbringar hos den särlevande föräldern. En förälder som har en medelinkomst och som har barnet hos sig i högst 3,99 nätter per månad betalar betydligt högre underhållsbidrag än det längsta beloppet som utbetalas som underhållsstöd av NAV. Om föräldern som barnet bor tillsammans med har en inkomst som överstiger medelinkomsten (451 000 NOK år 2011, NAV) utbetalas inget underhållsstöd även om den bidragsskyldige låter bli att inbetala underhållsbidrag (*Lov om Bidragsforskott 4 §*). Motsvarande tolkning går inte att observera i något annat nordiskt land. Den norska lagstiftningen ger barnet rätt att erhålla underhåll tills barnet har genomgått en vanlig skolgång även efter fyllda 18 år. För övrigt lämnar den norska lagstiftningen mycket utrymme för tolkning om föräldern har fortsatt underhållsskyldighet efter att barnet har avslutat sin vanliga skolgång. Barnets rätt till underhållsstöd (*bidragsforskott*) upphör när barnet fyller 18 år.

I Sverige är underhållsstödsnivån på 1 273 kronor (år 2012¹⁵) per månad starkt normerande även för barn vars föräldrar sköter underhållet utan Försäkringskassans medverkan. Därmed är sambandet mellan föräldrarnas inkomster och storleken på barnets underhållsbidrag mycket svagt (Försäkringskassan 2011). I Sverige utbetalas det i regel inget underhållsbidrag om föräldrarna har kommit överens om växelvis boende. Underhållsskyldigheten efter fyllda 18 år beror på om barnet studerar eller ej. Om barnet studerar föreligger underhållsskyldighet längst till den dagen då barnet fyller 21 år. Om föräldern låter bli att betala underhållsbidrag garanteras barnets underhåll genom underhållsstödet som kan utbetalas tom juni månad det året då barnet fyller 20 år. Riksrevisionens rapport (2011) har granskat hur effektivt underhållsstödssystemet hanteras samt om underhållsstödet är ett bra verktyg inom

¹⁵ Försäkringskassan, Aktuella belopp 2012 http://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/e4f679ad-ba04-4ea2-a3a4-225e70434122/aktuella_belopp_2012.pdf?MOD=AJPERES

familjepolitiken. Granskningens viktigaste slutsats är att många barn går miste om underhåll eftersom många föräldrar betalar lägre belopp i underhållsbidrag än vad som skulle vara fallet om föräldrarnas regler om båda föräldrars underhållsskyldighet tillämpades.

På Island fastställs underhållsbidraget (*Meðlag*) oftast till minsta nivå på 24 230 ISK/mån (år 2012), vilket Eydal och Fridriksdóttir (2012) anser vara problematiskt eftersom det inte tar hänsyn till föräldrarnas ekonomiska situation eller hur mycket föräldern tillbringar tid tillsammans med barnet. På Island är det förbjudet att avtala om ett lägre underhållsbidrag än miniminivån. Underhållsskyldigheten på Island kan förlängas tills barnet fyller 20 år om barnet studerar.

4.4. Socialbidrag

Socialbidraget garanterar en minimiutkomst för individer. Det definierar fattigdomsgränsen i absoluta termer (bla. Salonen 2012). Förmånernas generositet speglas i den här studien mot socialbidragsnormen. Om förmånerna överstiger socialbidragsnormen erhåller barnet en högre konsumtionsnivå än den absoluta fattigdomsgränsen. I tabell 5 har det sammanställts hur barnets socialbidragsbelopp varierar med åldern i de nordiska länderna.

Tabell 5 Barnens socialbidragsnorm i de nordiska länderna år 2012

Barnets ålder	Danmark*	Finland	Island**	Norge	Sverige
0-5 år	3 214 DKK	364 EUR	44 719 ISK	2 049 NOK	1 710-1 960 SEK
6-8 år	3 214 DKK	364 EUR	44 719 ISK	2 724 NOK	1 960-2 390 SEK
9-10 år	3 214 DKK	393 EUR	44 719 ISK	2 724 NOK	2 390 SEK
11-12 år	3 214 DKK	393 EUR	44 719 ISK	3 415 NOK	2 810 SEK
13-14 år	3 214 DKK	393 EUR	74 532 ISK	3 415 NOK	2 810 SEK
15-18 år	3 214 DKK	393 EUR	74 532 ISK	3 415 NOK	3 220 SEK

* Bruttot före ev. skatt. Avser beloppet för 18-25 åriga hemmaboende ungdomar d.v.s. 30 % av en vuxens socialbidragsnorm.

** beräknad utifrån en vuxens socialbidragsnorm med hjälp av OECD:s konsumtionsenhetskala.

Källor: Beskæftigelsesministeriet i Danmark, Social- och hälsovårdsministeriet i Finland, Tryggingastofnun på Island, NAV i Norge, Socialstyrelsen i Sverige

I Danmark finns ingen socialbidragssats (*Kontanthjælp*) för barn enligt Beskæftigelsesministeriets riktlinjer (*Lov om aktiv socialpolitik § 25, stk. 2, nr. 1*). Vuxna som försörjer barn erhåller 3 397 DKK (bruttot år 2012) mer i socialbidrag än ensamstående vuxna. Beloppet är detsamma oavsett antalet barn. Socialbidraget är dessutom en beskattningsbar förmån för den delen som inkomsterna överstiger 32 200 DKK per år¹⁶. Därmed blir det svårt att estimerar hur mycket mer en ensamstående förälder faktiskt erhåller i socialbidrag och vad som i så fall kan antas vara barnets andel. För hemmaboende ungdomar i åldrarna 18-25 år

¹⁶ Lovbekendtgørelse nr. 382 af 8. april 2013 om indkomstskat for personer mv. (personskatteloven) 10 § 2 stk

finns ett fastställt belopp på 3 214 DKK¹⁷, som utgör 30 % av en vuxens socialbidragsnorm. Eftersom den sammanfaller med barnets konsumtionsbehov enligt OECD:s justerade konsumtionsenhetsskala där barn under 13 år utgör 0,3 enheter kommer detta belopp att användas som socialbidragsnorm för danska barn oavsett åldern.

I Sverige ger Socialstyrelsen årligen riksnormen för socialbidragsbeloppet (*försörjningsstöd*). Barn i olika åldrar har olika bidragsbelopp som stiger med 1-3 års mellanrum¹⁸. I finsk lagstiftning definieras två olika bidragsnormer för barn: en för barn under 9 år och en för barn mellan 9-18 år¹⁹. Socialbidragsbelopp för barn i Norge (*Økonomisk stønad, sosialhjelp*) definieras enligt Arbeidsdepartementets riktlinjer i tre kategorier: för barn mellan 0-5 år, 6-10 år och 11-18 år²⁰.

På Island inverkar familjens storlek på det socialbidrag (*félagslegan stuðning*) som familjen kan erhålla. Det finns inga speciella belopp för barn. En familj på tre personer erhåller 1,8 gånger så mycket som en ensamstående (*Leiðbeiningar um reglur um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga 11 gr.*). Den andra personen ökar socialbidraget med 60 % och den tredje och därefter följande personen 20 % var. En fiktiv socialbidragsnorm kan dock beräknas utifrån en vuxens socialbidragsbelopp med användandet av OECD:s justerade konsumtionsenhetsskala där barn under 13 år utgör 0,3 medan ett 13-18 årigt barn utgör 0,5 konsumtionsenheter. Eftersom socialbidraget är en beskattningsbar förmån har barnets andel beräknats utifrån bidragsnettot på 144 965 ISK²¹ vilket utgör 43 489 ISK för barn under 13 år samt 72 482 ISK för barn mellan 13-18 år.

4.5. Sammanställning

Sammanställning av de barnförmåner som utbetalas till barn som har förlorat en förälder respektive vars föräldrar är särboende visas i tabell 6. Föräldrarna har i samtliga länder underhållsskyldighet som sträcker sig längre än till barnets 18-årsdag, om barnet studerar. Men när man närmare granskar hur länge barn är berättigade till underhåll efter en avliden förälder, finner man att det finns stor variation i nationella lagstiftningar. Danska föräldrar har underhållsskyldighet upp till 24 års ålder. Efter en avliden förälder utbetalas det förmåner

¹⁷ Sætserne for 2012 på beskæftigelsesområdet. Beskæftigelsesministeriet. Danmark

¹⁸ <http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktbistand/forsorjningsstod/riksnormen>

¹⁹ Lag om utkomststöd 9 §, Finland

²⁰ Lov om sosiale tjenester 4 kap 18 §, Norge

²¹ Nettot 144 965 ISK/mån har beräknats med hjälp av Ríkisskattstjóris kalkylator www.rsk.is > Eistaklingar > Reiknivélar > Reiknivél staðgreiðslu (med antaganden: Mánaðarlega/månadslön, Einhleypingur/ensamboende, Tekjuárið/inkomstár 2012, Launamánuður/inkomstmånad januari. Mánaðarlaun/månadslön 163 635 ISK.

endast upp till 18 års ålder med undantag för den engångsersättning som barnet kan erhålla från ATP-huset om barnet är under 21 år när föräldern avlider. Motsvarande diskrepanser går att observera även i Finland och i Norge där en levande förälder har underhållsskyldighet som i vissa fall varar utan övre åldersgräns, medan rätten till efterlevandeförmåner i regel upphör vid 18 års ålder. Den isländska och den svenska lagstiftningen behandlar barn mer likvärdigt. På Island utbetalas det efterlevandeförmåner under samma tidsperiod som en levande förälder hade varit underhållsskyldig. I Sverige kan föräldrarna ha underhållsskyldighet till barnet fyller 21 år medan efterlevandeförmåner utbetalas till och med juni månad det året då barnet fyller 20 år. Barnens underhåll garanteras i de nordiska länderna främst genom att den bidragsskyldige föräldern betalar underhållsbidrag. När barnet bor växelvist lika mycket hos båda föräldrar är det möjligt att det inte fastställs något underhållsbidrag med undantag av Island där det är obligatoriskt. Om den bidragsskyldige föräldern låter bli att betala avtalat underhållsbidrag garanteras barnets underhåll genom underhållsstödet. Det verkar vara sällsynt i de studerade länderna att en förälder med medelinkomst skulle betala underhållsbidrag med ett högre belopp än vad som motsvarar underhållsstödets nivå.

Tabell 6 Sammanställning av underhållsskyldigeten och barnförmånernas utbetalningstid

	Föräldrarnas underhållsskyldighet	Minsta underhållsstöd	Inkomstbaserat underhållsbidrag	Bosättningsbaserad barnpension	Inkomstbaserad barnpension	Barnpension utbetalas tom.	Förlängd barnpension till studerande	Barnbidrag	Fortsatt barnbidrag	Barnpension i form av avtalspension (II pelare)
Danmark	18 år/24 år	Ja	Ja	Nej	Nej (engångs-utbetal.)	18 år*, 21 år	Nej	Ja, tom 18 år	Nej	Ja
Finland	18 år/ gymnasieskola alt. utan övregräns om barnet bor hemma och studerar	Ja**	Ja	Ja***	Ja	18 år	Nej/Ja tom 21 år	Ja, tom 16 år	Nej	Nej
Island	18 år - om SIA beslutar 20 år	Ja	Ja	Ja	Ja	18 år	Nej/Ja, tom 20 år	Ja***, tom 18 år	Nej	Ja
Norge	18 år/vanlig skolgång utan övre åldersgräns	Ja	Ja	Ja	Nej/Ja****	18 år	Nej/Ja, tom 20 år****	Ja, tom 18 år	Nej	Ja
Sverige	21 år (gymnasieskola)	Ja	Ja	Ja***	Ja	18 år	Ja, tom 20 år	Ja, tom 16 år	Ja, tom 18 år	Ja

* avser speciellt barnbidrag som utbetalas i stället för underhållsbidrag

** Tillämpbar i fall det fastställda underhållsbidraget är lägre än underhållsstödet på grund av bidragsskyldiges svaga ekonomi, ett barn har adopterats av en förälder utan partner eller faderskapet för ett barn som fötts utom äktenskapet är inte fastställt.

*** inkomstprövad

**** Ja, endast om båda föräldrar har avlidit

Källor: Danmark: Beskæftigelsesministeriet och Familiestyrelsen, Finland: Kela, Island: Tryggingastofnun, Norge: NAV, Sverige: Försäkringskassan

I Danmark måste den bidragsskyldige föräldrarnas inkomster överstiga medelinkomstnivån med drygt 50 procent för att denne ska bli skyldig att betala högre underhållsbidrag än lägsta nivån. Studierna (Eydal & Fridríksdóttir 2012; Försäkringskassan 2011) visar att underhållsstödsnivån är normerande både på Island och i Sverige. Dessutom är det vanligt förekommande i Sverige att det inte fastställs något underhållsbidrag om barnet bor växelvis lika mycket hos båda föräldrar²². I Finland är underhållsbidragsnivån på de flesta nya underhållsavtal så låg att barnens utkomst måste garanteras genom ett underhållsstödstillägg.

Finland och Sverige avviker från de andra länderna i och med att barnbidrag utbetalas endast tills barnet fyller 17 år. I de andra länderna utbetalas barnbidrag upp till 18 års ålder. I Sverige kan barnbidraget förlängas till 18 år, om barnet studerar i grundskolan efter fyllda 17 år. Sådan förlängning är inte möjlig i Finland. På Island är barnbidraget inkomstprövat vilket innebär att endast låginkomstfamiljer har rätt till fullt barnbidrag.

Det framkommer tydligt att lagstiftningen i de studerade länderna ger ett omfattande och väldigt likartat utbud av förmåner för barnets försörjning. I följande kapitel beskrivs och studeras sammansättningen samt nivån på barnpensioner samt andra barnförmåner som är avsedda att täcka de utgifter som uppstår av barnets konsumtionsbehov i form av socialbidragsnormen i fall familjeförsörjaren har avlidit eller den bidragsskyldige föräldern inte sammanbor med barnet. Jämförelsen kommer att göras med användandet av följande 4 modellfamiljer: separerade föräldrar med låg inkomst respektive avliden förälder med låg/ingen inkomst innan den sociala risken inträffade samt separerade medelinkomstföräldrar respektive avliden familjeförsörjare som har haft en medelinkomst.

5. Förmånsnivåerna i de studerade länderna

5.1. Danmark

Tabell 7 visar en sammanställning över hur väl de danska barnförmånerna täcker barnets konsumtionsbehov i förhållande till socialbidragsnormen i de studerade familjesituationerna där föräldrarna antingen är separerade eller den ena föräldern har avlidit.

²² Socialstyrelsen 2012, Sverige

Alla barn bosatta i Danmark får barnbidrag (*Børne- og ungeydelse* även kallad *børnecheck*). Bidragets storlek varierar med barnets ålder. Barn i åldrarna 0-2 år erhåller 4 266 DKK/kvartal, 3-6 åringar 3 375 DKK och barn 7 år och äldre 2 658 DKK/kvartal eller månadsvist 886 DKK när barnet är mellan 15-17 år. Ensamstående föräldrar beviljas även ensamförsörjartillägg som är till del beroende på antalet barn samt ett extra tillägg. Underhållsbidrag (*Børnebidrag*) betalas av den bidragsskyldige föräldern medan efterlevande barn har rätt till det speciella underhållsbidraget (*særligt børnetilskud*). Underhållsbidraget utgör lika högt belopp för barn till låg- eller medelinkomsttagare enligt Familiestyrelsens riktlinjer. Det speciella underhållsbidraget är lika högt som lägsta underhållsbidraget. Barnens ekonomiska situation är oförändrad i de tre första studerade modellfamiljerna.

Tabell 7 Danmark: Barnförmåner år 2012, DKK/mån

	Antalet barn	Barnbidrag (børnecheck)* totalt	Ensamförsörjartillägg (ordinært og ekstra børnetilskud)*, ** totalt.	Underhållsbidrag alt. speciella barnbidrag et (Børnebidrag, særligt børnetilskud) *	ATP***	I genomsnitt /månad/barn	Socialbidraget ****
<i>Barn vars föräldrar är separerade, bidragsskyldige föräldern är låginkomsttagare</i>	1	1 422, 1125 el. 886 DKK	858 DKK	1 228 DKK	-	0-2 år 3 508 DKK 3-6 år 3 211 DKK ≥7 år 2 972 DKK	3 214 DKK
	2	max. 2844, min. 1 772 DKK	1283 DKK	2 456 DKK	-	0-2 år 3 291 DKK 3-6 år 2 994 DKK ≥7 år 2 755 DKK	3 214 DKK
<i>Barn vars ena förälder har avlidit. Den avlidna föräldern hade inte intjänat ATP.</i>	1	1 422, 1125 el. 886 DKK	858 DKK	1 228 DKK	-	0-2 år 3 508 DKK 3-6 år 3 211 DKK ≥7 år 2 972 DKK	3 214 DKK
	2	max. 2844, min. 1 772 DKK	1283 DKK	2 456 DKK	-	0-2 år 3 291 DKK 3-6 år 2 994 DKK ≥7 år 2 755 DKK	3 214 DKK
<i>Barn vars föräldrar är separerade. Särboende föräldern har medelinkomst.</i>	1	1 422, 1125 el. 886 DKK	858 DKK	1 228 DKK	-	0-2 år 3 508 DKK 3-6 år 3 211 DKK ≥7 år 2 972 DKK	3 214 DKK
	2	max. 2844, min. 1 772 DKK	1283 DKK	2 456 DKK	-	0-2 år 3 291 DKK 3-6 år 2 994 DKK ≥7 år 2 755 DKK	3 214 DKK
<i>Barn vars ena förälder har avlidit. Den avlidna föräldern har inbetalat premier till ATP-systemet.</i>	1	1 422, 1125 el. 886 DKK	858 DKK	1 228 DKK	198, 238 alt. 324 DKK	0-2 år 3 706 DKK 3-6 år 3 449 DKK ≥7 år 3 296 DKK	3 214 DKK
	2	max. 2844, min. 1 772 DKK	1283 DKK	2 456 DKK	å 198, 238 alt. 324 DKK	0-2 år 3 489 DKK 3-6 år 3 232 DKK ≥7 år 3 079 DKK	3 214 DKK

* Barnförmånerna har omräknats till månatlig nivå. I praktiken utbetalas de kvartalsvis.

** 425 DKK/barn + 433 DKK beviljas till ensamstående föräldrar som uppfyller villkoren. Den andra föräldern kan finnas vid liv.

*** ATP-husets engångsbelopp 50 000 DKK har räknats ner till månadsnivå för ett nyfött, 3 årigt alternativt 7 årigt barn. Avser nettot efter avdragen skatt på 40 %.

**** Socialbidraget/inkomsterna är skattefria upp till 32 200 DKK/år.

Källor: Social-, Børne- og Integrationsministeriet, Familiestyrelsen och Arbejdsmarkedesstyrelsen

Om den avlidna föräldern uppfyllde intjänandevillkoren och ännu inte hade fyllt 70 år, kan efterlevande barn beviljas en engångsutbetalning från ATP-huset som tar hand om det obligatoriska arbetsmarknadspensionssystemet (*Arbejdsmarkedets Tillægspension, ATP*) (*ATP-loven 14 §*). I så fall förbättras barnets ekonomiska situation något. Eftersom det inte handlar om en löpande förmån, är förmånens månatliga storlek beroende av barnets ålder vid föräldrarnas bortgång. Om barnet är nyfött och engångsutbetalningen på 50 000 DKK beskattas med 40 procent för den delen som överskrider fribeloppet (32 200 DKK år 2012²³), utgör förmånen kalkylmässigt 198 DKK per månad om den skall konsumeras jämnt under hela uppväxttiden. Ju äldre barnet är vid försörjarens bortgång, desto högre blir det månatliga kalkylmässiga bidraget.

På grund av att ensamstående föräldrar erhåller ett extra bidrag (*ekstra børnetilskud*) som är oberoende av antalet barn erhåller familjer med ett barn högre förmåner än familjer med två eller flera barn per barn på grund av att det extra bidraget fördelas mellan samtliga barn. Detta ensamförsörjartillägg gör det möjligt för små barn upp till 2 års ålder att få hela sitt konsumtionsbehov täckt enligt socialbidragsnormen. Barn utan syskon i åldrarna 3-6 år hamnar precis under socialbidragsnormen. I modellfamiljerna med två barn i åldrarna 3-6 år täcker barnförmånerna ca 93 procent av socialbidragsnormen. Barn som har fyllt 7 år oavsett om de har syskon eller ej erhåller sammanlagda barnförmåner som täcker socialbidragsnormen 85 respektive 92 procent om föräldrarna är separerade eller barnet har inte varit berättigad till engångsutbetalningen för ATP-huset. Engångsutbetalningen från ATP-huset gör det möjligt för efterlevandebarn utan syskon att erhålla en kalkylmässig förmånsnivå som överskrider socialbidragsnormen oavsett barnets ålder. Men om barnet är 7 år och har syskon, hjälper inte engångsutbetalningen att höja den genomsnittliga bidragsnivån upp till socialbidragsnormen. Om socialbidragsnormen vore högre för äldre barn, t.ex. from 13 års ålder som OECD:s konsumtionsenhetsskala antar, skulle det danska barnförmånssystemet vara ännu mindre generöst.

Barnförmånerna i Danmark kan överstiga socialbidragsnormen för 3-åriga och äldre barn om den bidragsskyldige föräldern har en inkomstnivå som är ca 56 procent högre än medelinkomsten som år 2011 var 286 645 DKK enligt Danmarks Statistik. I så fall förhöjs underhållsbidragets storlek med 100 procent till 2 456 DKK/månad. Barnförmånerna kan överstiga socialbidragsnormen även i fall engångsutbetalningen från ATP-huset nedräknat till månadsnivån uppgår till minsta 460 DKK/mån. Detta förutsätter att barnet är drygt 10 år när föräldern avlider.

²³ Skat Danmark

5.2. Finland

De finska modellfamiljerna jämförs tills barnen fyller 17 år eftersom rätten till barnbidraget upphör då. Sammansättningen av barnförmånerna samt respektive nivå visas i tabell 8.

Tabell 8 Finland: Barnförmåner år 2012 för barn upp till 17 år, EUR/mån

	Antalet barn	Barnbidrag totalt	Förhöjt barnbidrag till ensamförsörjare, totalt.	Underhållsbidrag/ barnpension (folkpension***) totalt	Inkomstbaserad barnpension (ArPL) totalt	I genomsnitt EUR/månad/barn	Socialbidrag för barn under alt. över 9 år
<i>Barn vars föräldrar är separerade. Underhållsbidraget kompletteras med underhållsstödet*</i>	1	104,19 EUR	48,55 EUR	147,96 EUR		300,70 EUR	364 alt. 393 EUR
	2	219,32 EUR	97,10 EUR	295,92 EUR		306,17 EUR	364 alt. 393 EUR
<i>Barn vars ena förälder har avlidit. Ej rätt till inkomstbaserad barnpension.</i>	1	104,19 EUR	48,55 EUR	57,76 + 87,36 EUR	-	297,86 EUR	364 alt 393 EUR
	2	219,32 EUR	97,10 EUR	115,52+ 174,72 EUR	-	303,33 EUR	364 alt 393 EUR
<i>Barn vars föräldrar är separerade. Bidragsskyldige föräldern har medelinkomst. Underhållsbidraget är lika stort som underhållsstödet*</i>	1	104,19 EUR	48,55 EUR	147,96 EUR		300,70 EUR	364 alt. 393 EUR
	2	219,32 EUR	97,10 EUR	295,92 EUR		306,17 EUR	364 alt. 393 EUR
<i>Barn vars ena förälder har avlidit. Föräldern hade medelinkomst. Rätt till inkomstbaserad barnpension.</i>	1	104,19 EUR	48,55 EUR	57,76 EUR	347 EUR**	557,50 EUR	364 alt 393 EUR
	2	219,32 EUR	97,10 EUR	115,52 EUR	694 EUR**	562,97 EUR	364 alt 393 EUR

* Fastställandet av underhållsbidrag beror på föräldrarnas inkomster samt barnets ålder. Beloppen är inte schablonmässiga. Underhållsstöd används som mått, trots att det egentliga underhållsbidragsbeloppet kan vara betydligt lägre eller högre.

** Avser den genomsnittliga barnpensionen (333 EUR/mån) från inkomstpensionssystemet 31.12.2011²⁴ indexerat upp till 2012 års indexnivå.

*** folkpensionens grund- och tilläggsbelopp år 2012

Källor: Social- och hälsovårdsministeriet, FPA, Eläketurvakeskus, Folkpensionslagen

Ekonomiskt sämst situation av finska modellfamiljer har efterlevande barn som har endast rätt till barnpension enligt folkpensionslagen eftersom den är lägre än högsta underhållsstödet. När folkpensionslagen (11.5.2007/568) reformerades år 2007, fördes en diskussion om barnpensionens nivå där det poängterades att familjepensionsreformen (HE 173/1989) slog fast att barnpensionen borde motsvara högsta underhållsstödet (Grundlagsutskottets utlåtande PeVL 48/2006 vp - HE 90/2006 vp samt social- och hälsovårdsutskottets betänkande 56/2006). Trots

²⁴ Taskutilasto 2012, Eläketurvakeskus s. 15

dessa synpunkter fastställdes barnpensionens nivå så lågt att den understeg högsta underhållsstödet med 9,14 EUR per månad år 2007.

Barn till separerade föräldrar erhåller i regel en aning högre barnförmåner än efterlevande barn som erhåller lägsta barnförmåner. Det beror på att underhållsstödets nivå kan ses som normerande även i Finland. I de flesta nya avtal om underhållsbidrag som slöts år 2012 fastställdes underhållsbidraget på en lägre nivå än underhållsstödet. Detta innebär att barn till separerade föräldrar erhåller i regel lägre barnförmåner än deras antagna konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen. Det var bara i 6,6 % avtal om fastställda underhållsbidrag år 2012 som underhållsbidraget översteg högsta underhållsstödet med 93 EUR (THL 2012) vilket möjliggör att barnet kan erhålla så höga barnförmånen att de sammanlagd överstiger socialbidragsnormen.

Finsk pensionslagstiftning möjliggör beviljandet av inkomstbaserad barnpension till änkans/änklingens barn. Gottberg (2010) anser att det kan finnas en risk att de biologiska barnens ekonomiska situation försämras drastiskt om barnpensionen måste delas mellan flera barn som inte var den avlidnas biologiska eller adoptivbarn. I Tabell 9 finns uträknade barnpensionsbelopp om barnpensionen är beviljad som en andel av genomsnittlig nybeviljad förtidspension²⁵ år 2011 som var 1 158 EUR per månad för män respektive 861 EUR för kvinnor (Eläketurvakeskus 2012). Ett biologiskt barn som måste fördela sin efterlevandepension med 3 styvsyskon kan erhålla mellan 108,50 och 142 EUR mindre i inkomstpension per månad.

Tabell 9 Barnens andelar av inkomstbaserad barnpension, EUR/månad

	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn
<i>Inkomstbaserad barnpension efter avliden mor per barn</i>	287	251	215	178,50
<i>Inkomstbaserad barnpension efter avliden far per barn</i>	382	336	289,50	240

Källa: Eläketurvakeskus, egen bearbetning

Men trots detta kan efterlevande barnets samlade förmåner överstiga socialbidragsnormen även om barnbidragets flerbarnstillägg inte kommer det biologiska barnet tillgodo²⁶. Det biologiska

²⁵ Enligt ArPL 84 § beräknas efterlevandepensionen utifrån den invalidpension (förtidspension) som den avlidne hade beviljats om denne hade förlorat arbetsförmågan på sin dödsdag. Ett barn får 4/12, två barn delar 7/12, tre barn delar 9/12 och fyra eller flera barn 10/12 av den avlidnas pensionsunderlag.

²⁶ Rätten till syskonförhöjning föreligger endast då en och samma förälder får barnbidragen för flera barn. Barnbidragslag 21.8.1992/796 6 §.

barnets position i syskonskaran är avgörande. Om denne är yngst kommer barnpensionsbeloppet att stiga i och med att andra förmånstagare faller bort.

Den grupp finska barn som i den här jämförelsen har det ekonomiskt bäst ställt är de som uppbär inkomstbaserad barnpension med genomsnittligt belopp, dvs. efterlevande barn till medelinkomsttagare. Tillsammans med övriga barnförmåner uppnår de en konsumtionsnivå som överstiger socialbidragsnormen. Även beskattningen gynnar denna grupp eftersom pensionerna är skattefria upp till 715 EUR²⁷ i månaden.

I Finland upphör rätten till barnbidrag när barnet fyller 17 år. Barnbidraget ersätts med studiestöd om barnet studerar i en gymnasieskola eller vid en yrkesläroanstalt. Studiestödet är beskattningsbart och inkomstprövat. Både barnets egna men även föräldrarnas inkomster kan antingen sänka eller höja studiestödet så länge barnet bor hemma. Barn till medelinkomstföräldrar erhåller i praktiken inget studiestöd så länge de är under 20 år och bor hemma. Barn i åldrarna 17-19 som bor hemma och studerar i en gymnasieskola eller motsvarande kan erhålla högst 96 EUR per månad i förhöjt studiestöd om föräldrarna har låga inkomster. Om barnet studerar på högskola, allt annat lika, är det högsta studiestödet 130 EUR per månad²⁸. En betydlig försämring jämfört med barnbidraget på 152,74 EUR inklusive ensamförsörjartillägg. Efterlevande barn upp till 18 års ålder som uppbär inkomstbaserad barnpension på genomsnittlig nivå har ekonomiskt bäst situation i den här åldersgruppen eftersom deras samlade barnförmåner överstiger socialbidragsnormen även om inget studiestöd utbetalas.

5.3. Island

Islands lagstiftning som reglerar barnfamiljeförmånerna avviker från de övriga nordiska länderna främst i två avseenden. För det första beviljas barn inget socialbidrag²⁹, och för det andra är barnbidraget inkomstprövat. Detta medför att man måste använda olika inkomstnivåer för att kunna bedöma hur barnbidragets inkomstprövning inverkar i de olika modellfamiljerna. Dessutom måste man använda en fiktiv socialbidragsnorm för att kunna uppskatta hur väl de isländska förmånerna täcker barnens konsumtionsbehov. På Island är det även förbjudet att avtala om ett lägre underhållsbidrag än den lagstadgade miniminivån, som enligt Eydal (2012)

²⁷ Skatteförvaltningen, Finland

²⁸ Lag om studiestöd 21.1.1994/65, (ändrad 21.12.2007/1388) 11 §

²⁹ Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga 1991 nr. 40 27. mars

är normerande. Därför kommer modellfamiljerna med separerade föräldrar att ha samma underhållsbidragsnivå. För Islands del kommer undantagsvis tre modellfamiljer att bestå av efterlevande barn.

Tabell 10 Barnförmåner på Island år 2012, ISK/mån

Familjesituation	Antalet barn	Barnbidrag inkl. ensamförsörjartillägg (Viðbót)* (+ mæðra-/feðralaun) totalt	Underhållsstöd (Meðlag) alt. Barnpension (Barnlífeyrir) totalt	I genomsnitt ISK/månad /barn	Fiktiv socialbidragsnorm per barn. Barnet under/över 13 år
Barn vars föräldrar är separerade. Underhållsbidrag på miniminivå. Vårdnadshavaren är låginkomsttagare. 1:a barnet över 7 år. Andra barnet under 7 år.	1	23 257 ISK	24 230 ISK	47 487 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
	2	55 448 + 4 395 ISK**	48 460 ISK	54 151 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
Barn vars föräldrar är separerade. Underhållsbidrag på miniminivå. Vårdnadshavaren har medelinkomst på 4,4 miljoner ISK****. 1:a barnet över 7 år. Andra barnet under 7 år.	1	17 680 ISK	24 230 ISK	41 910 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
	2	38 918 + 4 395 ISK**	48 460 ISK	45 886 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
Barn vars ena förälder har avlidit. Ej rätt till fonderad barnpension. Vårdnadshavaren är låginkomsttagare. 1 barn över 7 år. Andra barnet under 7 år	1	23 257 ISK	24 230 ISK	47 487 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
	2	55 448 + 4 395 ISK**	48 460 ISK	54 151 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
Barn vars ena förälder har avlidit. Rätt till fonderad pension. Barnen är under 7 år. Vårdnadshavaren är låginkomsttagare.	1	31 591 ISK	24 230 + 18 464 ISK***	74 285 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
	2	63 781 + 4 395 ISK**	48 460 + 36 928 ISK***	76 782 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
Barn vars ena förälder har avlidit. Rätt till fonderad pension. Barnen har fyllt 7 år. Föräldern har en medelinkomst på 4,4 miljoner ISK****	1	17 680 ISK**	24 230 + 18 464 ISK***	60 374 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK
	2	38 918 + 4 395 ISK**	48 460 + 36 928 ISK***	64 350 ISK	44 719 ISK alt. 74 532 ISK

* Utbetalas kvartalsvis. Beloppen är beräknade ner till månadsnivå

** Ensamförsörjartillägg för 2 barn från Socialförsäkringsinstitutet (Tryggingastofnun) (netto). Brutto 7 014 ISK³⁰ år 2012. Nettot har beräknats med hjälp av Ríkisskattstjórn kalkylator med ensamförsörjartillägget som enda beskattningsbar inkomst. Se sid. 13

*** Allmän + fonderad barnpension

**** Medellön på Island år 2012 var 369 000 ISK/månad dvs. 4 428 000 ISK per år. Statistik Island.

Källor: Tryggingastofnun, Ríkisskattstjóri

På Island ersätter den allmänna barnpensionen underhållsbidraget i de fall där barnet har förlorat en förälder. Om underhållsbidraget har utbetalats som lägsta möjliga belopp, blir det ingen skillnad i bidragets storlek om den bidragsskyldige föräldern avlider. Barnbidraget påverkas i så fall av efterlevande föräldrarnas inkomster. Barn som är under 13 år får sitt konsumtionsbehov täckt enligt den fiktiva socialbidragsnormen i nästan samtliga modellfamiljer. Det enda undantaget är en modellfamilj med frångående föräldrar som har ett barn över 7 år om den föräldern som barnet bor tillsammans med har en medelinkomst. Om

³⁰ Upphæðir bóta almannatrygginga 1. janúar 2012 Tryggingastofnun, Island

föräldern som barnet/barnen bor tillsammans med har en låg inkomst d.v.s. högst 180 000 ISK per månad utbetalas maximalt barnbidrag. De isländska barnförmånerna förblir oförändrade när barnet fyller 13 år och antas ha högre konsumtionsbehov. Då uppgår inte längre barnförmånerna upp till den fiktiva socialbidragsnivån. Eftersom det finns ett småbarnstillägg som utbetalas för barn under 7 år, kan det bli en familjeintern subventionering om det yngre barnet får mer och äldre barnet mindre än vad som antas vara dennes konsumtionsbehov.

Om den avlidna föräldern har inbetalat avgifter till den obligatoriska pensionsfonden i minst 24 månader av de senaste 36 månaderna före dödsfallet, kan barnet beviljas efterlevandepension från fonden. Det fonderade pensionssystemet är lagstadgat (*Lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 129/1997*) och garanterar efterlevande barn barnpension vars storlek var 18 464 ISK per barn och månad år 2012 (*Almenni lífeyrissjóðurinn 2012*). Beroende på om familjen består av ett eller två barn som har fyllt 13 år borde barnpensionen från det fonderade systemet uppgå minst till 32 622 ISK alternativt 28 645 ISK/barn för att barn till medelinkomstföräldrar skulle kunna få hela sitt konsumtionsbehov enligt den fiktiva socialbidragsnormen på 74 532 ISK per månad täckt med barnförmåner.

5.4. Norge

De norska modellfamiljerna med efterlevande barn begränsas till ett. Motiveringen till detta är det norska särdraget att bevilja endast bosättningsbaserad grundpension (*grunnpensjon*) till barn som har förlorat en förälder. Därmed har den avlidna förälderns tidigare inkomstnivå ingen betydelse för barnpensionens storlek. Både underhållsbidragets och underhållsstödets storlek varierar beroende på ekonomiska omständigheter. Nivån på underhållsstödet varierar beroende på vårdnadshavarens inkomster. Om den föräldern som barnet bor tillsammans med har låga inkomster (högst 235 100 NOK per år) beviljas underhållsstödet som förhöjt. Om förälderns inkomster överstiger 300 501 - 410 701 NOK per år beroende på antalet barn betalas minskat underhållsstöd. Därför är det motiverat att jämföra hur barnets konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen uppfylls om barnet erhåller underhållsstöd (*bidragsforskudd*) eller det underhållsbidrag som den bidragsskyldige föräldern betalar.

Norska barn som beviljas ordinärt underhållsstöd hamnar över socialbidragsnormen endast när det handlar om små barn som är högst 5 år gamla. I en tvåbarnsfamilj där det ena barnet är under 5 år och det andra barnet är mellan 6-11 år blir barnförmånerna sammanlagt något högre än barnens hopräknade socialbidragsnorm. I så fall är det yngsta barnet som subventionerar ett

äldre syskon. Underhållsstödet utbetalas idag som förhöjt belopp för låginkomstfamiljer. Det förhöjda beloppet på 1 410 NOK (år 2012) gör det möjligt för barn i åldrarna 6-10 år att få sitt konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen uppfyllt. Däremot hamnar bidrag till barn mellan 11-18 år mellan 75 och 560 NOK under socialbidragsnormen även om underhållsstöd skulle beviljas som förhöjt belopp. Det är ett problem som har uppmärksamats av den norska regeringen, som föreslår en ökning av underhållsstödet (*bidragsförskott*) till 1 800 NOK/månad för låginkomstfamiljer.³¹

Tabell 11 Barnförmåner i Norge år 2012, NOK/månad

	Antalet barn	Barnbidrag (barne-trygd) totalt	Förhöjt barnbidrag till ensamförsörjare (utvidet barne-trygd)*, **	Underhållsbidrag (barnebidrag/ bidragsförskott)/ bampension totalt *, ****	I genomsnitt/ månad/barn	Socialbidrag (Økonomisk stønad)
<i>Barn vars föräldrar är separerade. Underhållsstöd betalas som normalt belopp.</i>	1	970 NOK	970 NOK	1 060 NOK	3 000 NOK	0-5 år 2 049 NOK 6-10 år 2 724 NOK 11-17 år 3 415 NOK
	2	1 940 NOK	970 NOK	2 120 NOK	2 515 NOK	
<i>Barn vars föräldrar är separerade. Underhållsstöd betalas med förhöjt belopp. Föräldern har låga inkomster.</i>	1	970 NOK	970 NOK	1 410 NOK	3 350 NOK	0-5 år 2 049 NOK 6-10 år 2 724 NOK 11-17 år 3 415 NOK
	2	1 940 NOK	970 NOK	2 820 NOK	2 865 NOK	
<i>Barn vars föräldrar är separerade. Underhållsskyldige föräldern har medelinkomst</i>	1	970 NOK	970 NOK	3 330 NOK***	5 270 NOK	0-5 år 2 049 NOK 6-10 år 2 724 NOK 11-17 år 3 415 NOK
	2	1 940 NOK	970 NOK	8 210 NOK***	5 560 NOK	
<i>Barn vars ena förälder har avlidit.</i>	1	970 NOK	970 NOK	2 640 NOK	4 580 NOK	0-5 år 2 049 NOK 6-10 år 2 724 NOK 11-17 år 3 415 NOK
	2	1 940 NOK	970 NOK	4 290 NOK	3 600 NOK	

* Bidrag ges till samtliga ensamstående. Inte enbart om den andra föräldern har avlidit.

** Det finns även småbarnstillägg (*småbarnstillegg til enslig forsørger*) på 660 NOK per månad till ensamstående försörjare.

Barnet skall vara i åldern 0-3 år och föräldern måste uppfylla speciella villkor. Denna förmån har inte beaktats här.

*** Beräknad enligt NAV:s rekommendationer. Se bilagorna 1 och 2.

**** Barnpension till barn som är under 17 år vid årets utgång är undantaget från inkomstbeskattningen. Skatteetaten

Källor: NAV, Arbeidsdepartementet

Den ekonomiska situationen blir annorlunda om vi granskar barn vars föräldrar är särboende och den särboende föräldern har en inkomst på medelnivå. I tabell 11 redovisas fiktiva scenarier där underhållsbidrag utbetalas för ett respektive två barn med lite annorlunda antaganden (se bilagorna 1 och 2). Underhållsbidraget blir i båda fallen betydligt högre än vad barn till låginkomsttagare uppbär i förhöjt underhållsstöd. Om en underhållsskyldig förälder

³¹ Pressemelding, 14.10.2013 Nr.: 40. Regjeringen, Norge

avlider, upplever barnen en sänkning i levnadsstandarden eftersom barnpensionen utbetalas med ett betydligt lägre belopp än vad underhållsbidraget utgjorde. Visserligen hamnar inte barnens konsumtionsnivå under socialbidragsnormen, men det kan trots allt medföra en stor ekonomisk omställning för barnen. Barn till medelinkomstföräldrar får lika mycket i barnpension som barn till föräldrar med låg inkomst, om den avlidna föräldern hade lika lång bosättningstid i Norge i bägge fallen.

I Norge överskrider barnpensionen och barnbidrag inklusive ensamförsörjartillägg tillsammans socialbidragsnormen i samtliga åldersgrupper. Detta trots att ett barn som har förlorat en förälder inte beviljas någon inkomstbaserad barnpension. Skillnaden i den ekonomiska utkomsten beror på att barnpensionen kan vara 1 580 NOK större per månad än det ordinära underhållsstödet. Det skall dock beaktas att barnpensionsbeloppet sjunker ju fler förmånstagare den avlidna föräldern efterlämnar.

5.5. Sverige

I Sverige är det allmänt förekommande att barn till särboende föräldrar bor växelvis hos båda föräldrar. Då fastställs inget underhållsbidrag³². I de fall den bidragsskyldige betalar underhåll konstaterar Försäkringskassans utredning (2011) att underhållsstödets nivå är starkt normerande. Det innebär att om avtal om underhållsbidrag träffas, motsvarar underhållsbidragets nivå i regel underhållsstödets nivå. Dessutom finns det ingen statistik över de underhållsavtal som har gjorts utan Försäkringskassans medverkan. Dessa faktorer sammantaget gör det möjligt att endast studera sådana särboende föräldrar där den underhållsskyldige utbetalar underhållsbidrag som motsvarar underhållsstödets nivå. De två andra modellfamiljerna består av efterlevande barn.

Det framkommer av tabell 12 att de lägsta barnförmånerna i Sverige betalas till barn vars föräldrar är särboende om underhållsbidraget ligger på samma nivå med underhållsstödet. Då täcker barnförmånerna barnets utgifter enligt socialbidragsnormen tills barnet är 7 år gammalt. I en tvåbarnsfamilj täcker barnförmånerna barnens utgifter så länge båda barn är under 11 år. Det beror på att det andra barnets barnbidrag betalas med flerbarnstillägg som medför att det yngre barnet subventionerar det äldre syskonet.

³² Vårdnad, boende och umgänge, Handbok – stöd för rättstillämpning och handläggning inom socialtjänstens familjerätt. Socialstyrelsen. s 96

Efterlevandestödet, som är oberoende av den avlidnes bosättningstid i Sverige, garanterar en minsta förmån på 1 427 SEK per månad till alla efterlevande barn som är bosatta i Sverige och som har förlorat en eller båda föräldrar³³. Efterlevandestödet tillsammans med barnbidraget täcker barnets konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen så länge barnet är under 11 år. Eftersom efterlevandestödet minskas krona för krona mot inkomstbaserad pension är situationen samma även för barn vars inkomstbaserade barnpension uppgår högst till efterlevandestödets nivå.

Tabell 12 Barnförmåner i Sverige år 2012, SEK/månad

	Antalet barn	Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg, totalt	Underhållsbidrag/efterlevandestöd*, totalt	Inkomstbaserad barnpension, nettot*	I genomsnitt /månad/barn	Socialbidrag
<i>Barn vars föräldrar är frånskilda. Underhållsbidrag betalas med lika stort belopp som underhållsstödet utgör</i>	1	1 050 SEK	1 273 SEK		2 323 SEK	0-6 år mellan 1 710-1 960 SEK 7-10 år 2 390 SEK 11-14 år 2 810 SEK 15-18 år 3 220 SEK
	2	2 250 SEK	2 546 SEK		2 398 SEK	
<i>Barn vars ena förälder har avlidit. Ej rätt till inkomstbaserad barnpension.</i>	1	1 050 SEK	1 467 SEK		2 517 SEK	0-6 år mellan 1 710-1 960 SEK 7-10 år 2 390 SEK 11-14 år 2 810 SEK 15-18 år 3 220 SEK
	2	2 250 SEK	2 934 SEK		2 592 SEK	
<i>Barn vars ena förälder har avlidit. Barnpension i form av inkomstpension utbetalas med genomsnittsbelopp.</i>	1	1 050 SEK	-	2 618 SEK	3 668 SEK	0-6 år mellan 1 710-1 960 SEK 7-10 år 2 390 SEK 11-14 år 2 810 SEK 15-18 år 3 220 SEK
	2	2 250 SEK	-	5 236 SEK	3 743 SEK	

* Barnpension är en beskattningsbar förmån Inkomstskattelagen 8 kap 9 §. Barnpensionen beskattas till den del den överstiger 40 % av prisbasbeloppet (år 2012 17 600 SEK). Det genomsnittliga pensionsbeloppet (bruttot) i december 2012 var 3 184 SEK per månad (Pensionsmyndigheten 2012). Den genomsnittliga inkomstskatten var 32,95 % inkl. kyrkoskatt och begravningsavgift år 2012. Den genomsnittliga barnpensionen efter skatt utgör således 2 618 SEK per månad. Efterlevandestödet faller inom fribeloppsgränsen dvs. beskattas inte. (Skatteregler för privatpersoner 2013, Skatteförvaltningen).
Källor: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Socialstyrelsen

Hur mycket ett barn kan få i inkomstbaserad barnpension beror på storleken på pensionsunderlaget samt antalet förmånstagare. Dessutom påverkas pensionens storlek av åldern på det yngsta barnet. Det äldsta barnet får 35 procent och syskonen 25 procent var av den avlidnas pension fram till dess att det yngsta barnet fyller 12 år. Därefter räknas barnpensionerna om så att det äldsta barnet får 30 procent och syskonen 20 procent var av den avlidnas antagna pension. Det sammanlagda beloppet delas sedan mellan barnen. Barnen får dela på maximalt 100 procent av den avlidnas antagna pension eller 80 procent om det finns en

³³ Socialförsäkringsbalk 79 kap. Efterlevandestöd

make eller maka som är berättigad till omställningspension.³⁴ Det innebär att barnets position i syskonskaran samt ålderskillnaderna syskonen emellan, medför att två barn vars pension beräknas på identiskt pensionsunderlag kan få olika höga pensioner beroende på om barnet självt är, eller har ett syskon som är, under 12 år.

Regeringens proposition 1999/2000:91 om Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn konstaterar att barnpensioner även i framtiden bör ha en betydelsefull roll och dess syfte är att trygga barnens rätt till likvärdig standard efter föräldrarnas frånfälle. Regeringen ville behålla regeln som innebär att barnpensionsbeloppet är beroende av det yngsta barnets ålder. Motiveringen var att *"Den sänkning av barnpensionen för efterlevande barn som fyllt tolv år när föräldern avled som detta förslag kan medföra anser regeringen vara acceptabel med hänsyn till den förbättring som den efterlevande familjen som helhet får genom den nyss omnämnda förlängningen av den tid varunder omställningspension skall kunna utges"*. I övrigt ansåg regeringen att barnpensioner skall följa föräldrabalkens regler om underhållsskyldighet.

Barnets 12 års åldersgräns är ett vanligt förekommande skiljelinje i allmän försäkring i Sverige. Den tillämpas till exempel vid bestämmandet av rätten till tillfällig föräldrapenning (Socialförsäkringsbalk 13 kap 22 §) och även i vissa kollektivavtal (statligt anställda³⁵, FTF³⁶) om föräldrarnas rätt till förkortad arbetstid.

Som framkommer i tabell 12 överskrider de svenska barnförmånerna barnens socialbidragsnorm i samtliga åldersgrupper om barnpensionen i form av inkomstpension utbetalas med genomsnittsbelopp. Därmed är det barn till medelinkomsttagare som av de studerade fallen har ekonomiskt bäst situation. I praktiken ökar dock den efterlevande föräldrarnas försörjningsansvar samtidigt som barnet antas ha högre konsumtionsbehov vid stigande ålder. Om inkomstbaserad barnpension utbetalas med minst 2 170 SEK per månad (netto) tillsammans med barnbidraget eller studiehjälpen täcker barnförmånerna barnets konsumtionsbehov upp till 18 års ålder enligt socialbidragsnormen.

³⁴ Socialförsäkringsbalk 78 kap. Barnpension

³⁵ Arbetsgivarverket

³⁶ Facket för försäkring och finans

6. Sammanfattning och slutsatser

Denna studie har till del undersökt hur dagens lagstiftning i de nordiska länderna förmånsmässigt behandlar barn som har förlorat en förälder respektive barn vars föräldrar är särboende. Vidare var syftet att studera hur omfattande förmånssystemet är samt hur väl dagens förmånsnivåer i de nordiska länderna stämmer överens med Esping-Andersens modell om den socialdemokratiska välfärdsmodellen som kännetecknas av högklassiga förmåner med hög kompensationsgrad. Studien har grundat sig på fiktiva modellfamiljer i respektive studerat land för att kunna granska sammansättningen av sådana barnförmåner som är avsedda för barnets försörjning samt förmånernas respektive kompensationsnivå.

Enligt hypotesen är lagstiftningen i de studerade länderna väldigt likartad på så sätt att förmånerna i respektive land täcker de båda studerade sociala riskerna väl. Det beviljas specifika förmåner för att täcka barnens levnadskostnader både när föräldrarna är särboende och när den andra föräldern har avlidit. Därutöver finns barnbidragssystem som ger transfereringar till samtliga barnfamiljer. Därmed uppfylls Esping-Andersens teori (1987) om den socialdemokratiska modellen med ett brett utbud av förmåner som täcker dessa sociala risker. Esping-Andersens teori om den socialdemokratiska regimen är dock även baserad på antaganden om hög kompensationsgrad, men i de studerade länderna går det inte att observera att barn till medelinkomstföräldrar genomgående skulle uppbära högre förmåner än till exempel barn till låginkomsttagare. Eftersom socialbidragsnormen ligger under fattigdomsgränsen borde ett generöst system ge förmåner som sammanlagd överskrider socialbidragsnormen med stor marginal. Det går inte att observera så höga barnförmånsnivåer i något av de studerade länderna. Däremot är det allmänt förekommande i de studerade länderna att efterlevande barn är berättigade till något högre förmåner än barn vars föräldrar är särboende. Därmed har den risk som Kangas (2010) påpekade om användandet av en politiskt-administrativ metod förverkligats, i och med att barnförmånernas minsta nivå varierar beroende på vilken av de studerade sociala riskerna som har inträffat. Å andra sidan upphör efterlevande barns rätt till underhåll i de flesta länder tidigare än vad skulle vara fallet om föräldern fanns vid liv.

Barn har oftast inga egna inkomster utan barnens levnadsomkostnader fram till 18 års ålder kompenseras i de studerade länderna genom barnbidragssystemet och underhållsbidrag eller underhållsstöd alternativt barnpensionssystemet eller dess motsvarighet som i Danmark. Om föräldrarna är särboende eller den ena föräldern har avlidit, beviljas i de flesta fall

ensamförsörjartillägg. Barnbidraget utbetalas i regel som fasta belopp utan någon inkomstprövning med undantag av det isländska systemet. När alla andra nordiska barnfamiljer oavsett föräldrarnas inkomstnivå får lika högt barnbidrag med eventuellt flerbarns- och ensamförsörjartillägg, erhåller isländska barnfamiljer minskat barnbidrag om familjeförsörjaren är en medelinkomsttagare. I Danmark finns inget småbarnstillägg utan barnbidragets nivå är beroende av barnets ålder och är högst när barnet är mellan 0-2 år.

Underhållsbidraget utbetalas av den bidragsskyldige föräldern. Nationella anvisningar samt lagstiftning hjälper till att fastställa storleken på det underhållsbidrag som den bidragsskyldige föräldern skall betala. Av de studerade länderna är Danmark det enda landet där underhållsbidraget beräknas schablonmässigt. Bidragsskyldiga föräldrar betalar enligt det danska regelverket lägsta möjliga underhållsbidrag så länge inkomsterna inte överskrider medelinkomsten med 50 procent. Endast i Norge kan man observera att en medelinkomstförälder kan bli skyldig att betala betydligt högre underhållsbidrag än låginkomsttagare, men det förutsätter att den andre föräldern har låg inkomst samt att barnen vistas sällan hos den bidragsskyldige föräldern. I de övriga studerade länderna går det inte att erhålla pålitlig statistik om underhållsstödets nivå om den bidragsskyldige föräldern har en inkomst på medelnivå. Exempelvis fastställs i Sverige inget underhållsstöd om barnet bor växelvis lika mycket hos båda föräldrar. På Island är alltid en av föräldrarna bidragsskyldig även om barnet skulle bo växelvis lika mycket hos båda föräldrar. De flesta barn tycks erhålla underhållsbidrag på underhållsstödets nivå oberoende av om föräldern är medel- eller låginkomsttagare. Riksrevisionen (2011) i Sverige ser det som ett problem att föräldrars underhållsskyldighet inte tillämpas på ett korrekt sätt och därmed fastställs underhållsbidraget på för låg nivå.

Efterlevande barn i de nordiska länderna kan erhålla inkomstbaserade förmåner endast om de har rätt till inkomstbaserad barnpension. Av de studerade länderna är det endast Finland och Sverige som beviljar inkomstbaserad barnpension om barnet har förlorat en förälder. Om den inkomstbaserade pensionen är låg kompletteras den upp till lägsta lagstadgad nivå av folkpensionens kompletteringsbelopp i Finland respektive efterlevandestöd i Sverige. De genomsnittliga inkomstbaserade barnpensionerna täcker inte ensamt helt finska och svenska barns levnadskostnader upp till 18 års ålder om man använder socialbidragsnormen som ett mått. Men tillsammans med barnbidraget och i Finland även med folkpensionens

kompletteringsbelopp uppgår de till socialbidragsnivån och till och med överskrider den med liten marginal.

Eftersom den norska barnpensionen är bosättningsbaserad, det vill säga beroende av den avlidna föräldrarnas bosättningsperiod i Norge, innebär det att alla barn erhåller lika hög pension oavsett den avlidna föräldrarnas tidigare inkomstnivå om den avlidna föräldern kan tillgodoräknas full försäkringstid. Det är en stor skillnad mot det finska och svenska pensionssystemet där minsta pensionen/efterlevandestödet tillsammans med barnbidraget hamnar långt under socialbidragsnormen, med undantag av barn under 11 års ålder i Sverige. I Norge överskrider det genomsnittliga barnpensionsbeloppet tillsammans med barnbidraget minderåriga barns socialbidragsnorm. På Island och i Danmark är efterlevandepensionen respektive det speciella barnbidraget beloppsmässigt lika stora som minsta underhållsbidraget. Efterlevande barn har möjlighet att erhålla engångsutbetalning från ATP-huset i Danmark alternativt fonderad pension från det isländska systemet. För ett litet barn utgör engångsutbetalningen ett minimaliskt tillskott till övriga förmåner om pengarna skall räcka fram till myndighetsåldern. Om ett barn har rätt till barnpension från det isländska fonderade pensionssystemet, kan barnets sammanlagda förmåner överskrida den fiktiva socialbidragsnormen om barnet är under 13 år eller om den efterlevande föräldern har så låg inkomst att barnbidraget betalas oavkortat. Försäkringsvillkoren i det fonderade systemet definierar endast det minsta möjliga barnpensionsbeloppet. Om det är möjligt att erhålla ett högre barnpensionsbelopp måste den överskrida minsta beloppet med minst 32 622 ISK för att ett isländskt barn i en medelinkomstfamilj ska kunna få hela sitt konsumtionsbehov enligt den fiktiva socialbidragsnormen täckt fram till 18 års ålder.

Man kan ha olika syn på om de barnförmåner som finansieras med allmänna medel helt ska täcka barnets konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen eller ej. Om man anser att föräldrarna skall dela på det ekonomiska ansvaret medan barnförmånerna uppgår till socialbidragsnormen, har den föräldern som barnet bor hos ett ekonomiskt ansvar bara för den delen av barnets utgifter som överskrider socialbidragsnormen. Ju mer under socialbidragsnormen de förmåner som är avsedda till barnets försörjning hamnar, desto högre inkomst (allt annat lika) måste den föräldern ha, som bor med barnet för att barnets konsumtionsnivå först och främst ska uppgå till socialbidragsnivån och eventuellt överskrida den. Barn upp till 18 års ålder garanteras bibehållen förmånsnivå i de studerade länderna med undantag av Finland där rätten till barnbidraget upphör när barnet fyller 17 år och förmånen

ersätts av betydligt lägre eller inget studiestöd. Det är en ekonomisk förlust som hårdast drabbar sådana familjer som uppstår de lägsta barnförmånerna.

I Tabell 13 visas en sammanställning av barnförmåner i förhållande till socialbidragsnormen i respektive land. Om fältet är markerat med + (plus) innebär det att förmånerna för den här gruppen barn överstiger socialbidragsnormen i det studerade landet respektive - (minus) om förmånerna sammanlagt faller under socialbidragets nivå.

Tabell 13 Sammanställning av förmånsnivåer i förhållande till socialbidragsnormen

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Minsta förmåner	+ upp till 2 års ålder	– alla barn upp till 18 års ålder	+ Barn under 13 år	+ upp till 5 alt. 10 år) – 6 alt. 11 år och äldre + om ena föräldern har avlidit	+ upp till 6 år – 7 år eller äldre alternativt – 10 år eller äldre om avliden förälder
Förmåner till barn vars föräldrar är separerade. Bidragsskyldige föräldern har medelinkomst	+ upp till 2 års ålder	– i samtliga fall om underhållsbidraget fastställs på lägre nivå än 200 EUR/mån	+ Barn under 13 år	+ om föräldern har barnet hos sig sällan och den andra föräldern har låg/lägre inkomst. - om bidragsskyldige vägrar betala och den andre föräldern också har medelinkomst.	– om underhållsbidraget är fastställt på underhållsstödets nivå
Förmåner till efterlevande barn. Den avlidna föräldern hade medelinkomst	+ upp till 6 års ålder eller + barnet drygt 14 år vid föräldrarnas dödsdag	+	+ om föräldern är låginkomsttagare + Barn under 13 år	+ samma belopp för alla barn oberoende av föräldrarnas inkomster.	+

Källor: se tabell 7 på sidan 16, tabell 8 på sidan 18, tabell 10 på sidan 21, tabell 11 på sidan 23 samt tabell 12 på sidan 25

Enligt OECD:s modifierade konsumtionsenhetskala ökar barnets konsumtionsbehov vid 13 års ålder från 0,3 konsumtionsenheter till 0,5 konsumtionsenheter. Barnens socialbidragsnorm i Finland, Norge och Sverige stiger med åldern medan den danska socialbidragsnormen antas förbli oförändrad tills barnet fyller 18 år. De övriga förmånerna utbetalas med fasta belopp utan hänsyn till barnets ålder och ökade konsumtionsbehov bland annat i tonåren. I Danmark sker det omvända i och med att barnbidraget blir lägre när barnet fyller 3 respektive 7 år. Även i Sverige förkortas den inkomstbaserade barnpensionen när yngsta barnet fyller 12 år. Eftersom konsumtionsbehovet varierar med åldern, leder det till situationer där småbarn totalt sett erhåller högre förmåner än deras antagna konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen medan äldre barn erhåller mindre. I så fall kan det bli en familjeintern subventionering. Speciellt kan detta observeras bland de barn som erhåller förmåner med lägsta nivå.

Det är just studerande barn som i dag kan hamna i väldigt olika ekonomiska situationer beroende på i vilket land de bor. På Island och i Sverige går lagstiftningen hand i hand, det vill säga att barnet antingen är berättigat till underhåll från den särboende föräldern eller har rätt till förlängd barnpension/studiehjälp efter avliden förälder. På Island gäller detta tills barnet fyller 20 år och i Sverige fram till juni månad det året då barnet fyller 20 år. I de övriga länderna, Danmark, Finland och Norge, har studerande barn i regel endast rätt till underhåll om föräldern finns vid liv. Undantag utgörs av en engångsersättning från ATP-huset till barn i åldrarna 18-21 år samt finsk studiepension för studerande i åldrarna 18-21 år. Studiepengen på 57,76 EUR/månad är dock betydligt lägre jämfört med till exempel underhållsstödet på 147 EUR/månad.

Om man vill att barnens konsumtionsbehov enligt socialbidragsnormen uppfylls oavsett barnets ålder och vilken social risk som har inträffat borde systemet ses över i samtliga länder. Dels måste förmånernas nivåer höjas och dels måste man se till att det gap som idag går att beakta mellan föräldrarnas underhållsskyldighet samt efterlevandeförmånernas upphörandeålder - speciellt i Danmark, Finland och Norge - försvinner. Det kan man åstadkomma genom att ändra lagstiftningen så, att allmänna förmåner utbetalas lika länge som en levande förälder skulle ha varit bidragsskyldig. I så fall måste man eventuellt också precisera förutsättningarna till fortsatt underhåll.

7. Källförteckning

Aktuella Belopp 2012, Försäkringskassan. Sverige.
http://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/e4f679ad-ba04-4ea2-a3a4-225e70434122/aktuella_belopp_2012.pdf?MOD=AJPERES

Avtalspension SAF-LO. Försäkringsvillkor och bestämmelser, Utgivna i juni 2012
Avtalspension SAF-LO med premiefrielseförsäkring 10 §. Fora

Barnkonventionen, FN:s konvention om barnens rättigheter, Art1 och Art 27, Unicef

Barr, N. A. (1992): Economic theory and the welfare state: a survey and interpretation. London: LSE 1992 ss 7, 14-20

Beløbsgrænser i skattelovgivning der reguleres efter personskattelovens § 20 - 2012-2013. Skat Danmark. <http://www.skm.dk/skatteomraadet/talogstatistik/skatteberegning/9031.html>

Beräkningstjänst hos det isländska skatteverket. Beräkning av barnbidrag. Island
<http://www.rsk.is/einstaklingar/reiknivalar/reiknival-barnabota/>

Beräkningstjänst hos det isländska skatteverket. Beräkning av inkomstskatt. Island
<http://www.rsk.is/einstaklingar/reiknivalar/reiknival-stadgreidslu/>

Deding, M., Gerstoft, F. (2009) Barnefattigdom i Danmark 2002-2006, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Esping-Andersen, G., Korpi W., (1987), "From Poor Relief to institutional welfare states: The Development of Scandinavian Social Policy", The Scandinavian Model: Welfare states and Welfare research, New York ss. 37-74

Esping-Andersen (1990) The Three Worlds of Welfare capitalism. Princeton University Press. Princeton, New Jersey.

Eydal, G. och Fridriksdóttir H. (2012) Child Maintenance Policies in Iceland: Caring Mothers and Breadwinning Fathers. European Journal of Social Security Vol 14-No 4 2012. ss. 275, 281

Europaparlamentets och rådets Förordning (EG) nr 883/2004, avdelning I, allmänna bestämmelser, artikel 1 w.

Facket för Försäkring och Finans, hämtad 27.4.2013 <http://www.ftf.se/Lon--villkor/Foralder/>

Faktablad: Barnpension och efterlevandestöd till barn, PM7608, Pensionsmyndigheten

Förmåner och villkor. Arbetsgivarverket, Arbetsgivarorganisation för statliga myndigheter och affärsverk. Sverige <http://www.arbetsgivarverket.se/jobba-statligt/formaner-och-villkor/>
hämtad 23.10.2013

Cirkulæreskrivelse om indkomstoversigt for fastsættelse af børne- og ægtefællebidrag i 2012 den 21.12.2011, Familiestyrelsen, Danmark

Försäkringskassans rapport: Särlevande föräldrar och deras barns boende och underhåll, 2011. Försäkringskassan. s. 83

Gottberg, E. (2010) Perhesuhteet ja lainsäädäntö, Turun yliopisto ss.267–271

Grundlagsutskottets utlåtande, PeVL 48/2006 vp - HE 90/2006 vp, Finland

Kangas, O. och Ritakallio, V-M. (2008) Köyhyden mittaustavat, sosiaaliturvan riittävyys ja köyhyden yleisyys Suomessa 61/2008. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita, s. 7-9, 14 Kela

Kangas, O. och Palme, J. (2000): Does social policy matter? Poverty cycles in OECD countries. International Journal of Health Services, 30(2).

Kari, M. (1997), Sosiaalinen Eurooppa ja Suomi. Sitran julkaisu s. 23

Kela. Lapsilisä

Kelan taskutilasto 2011, s.7, Kela

Kiander, J.. (2003) The Nordic Welfare State in the 1990s: Consequences of Disinflation and Fiscal Consolidation in the Three Nordic EU Countries, Ezoneplus Working Paper No. 13D, Regional Input on Social Dimension, Supplement to Working Paper 1, 2003

Lapsen elatus ja huolto 2011, Underhåll och vårdnad av barn 2011, Child Maintenance and Custody 2011 s 17, Tilastoraportti 12/2012, 23.5.2012 Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2012. THL

Lönestatistik, Statistisk sentralbyrå, Norge. hämtad <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar/2013-0320?fane=tabell&sort=nummer&tabell=104020>,

Medelinkomst 2011, Danmark. Danmarks Statistik <http://www.dst.dk/en/Statistik/emner/indkomster/personindkomster.aspx>

NAV, Barnbidrag. Norge <https://www.nav.no/Familie/Barnetrygd>

NAV, Underhållsstöd. Norge <https://www.nav.no/Familie/Barnebidrag/Bidragforskudd>

Nordic Statistical Yearbook 2012. ss. 43, 60. Nordiska ministerrådet

Personinntekt – lønn, pensjon, introduksjonsstønad og visse trygdeytelser 4.2.2. Beskattning av barnpensjon. Skatteetaten, Norge. Hämtad 5.11.2013 <http://www.skatteetaten.no/no/Radgiver/Rettskilder/Handboker/Lignings-ABC/Kapitler/P/?mainchapter=57037&chapter=57037#x57037>

Pressemelding, 14.10.2013 Nr.: 40. Økt bidragforskott for barn over 11 år i lavinntektsfamilier. Regjeringen. Norge. <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ad/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2013/okt-bidragforskott-for-barn-over-11-ar-.html?id=738968>

Regeringens proposition 1999/2000:91 om Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn s.99 och 104, Sverige

Reglugerð nr. 555/2004, um greiðslu barnabóta. 3. gr. Fjárhæð barnabóta, Island

Reglur um fjárhagsaðstoð frá Reykjavíkurborg III. kafli 11 gr, Island

Ríkisskattstjóri, Barnbúðun. Island <http://www.rsk.is/einstaklingar/vaxtabaetur-og-barnabaetur/barnabaetur/#tab2>

Riksnormen för försörjningsstöd i Sverige. Socialstyrelsen. <http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktband/forsorjningsstod/riksnormen>

Riksrevisionernas årliga rapport 2011, Riksrevisionen, Sverige s. 13

Salonen T. (2012), Barnfattigdom i Sverige, Sammanfattning 2012:2 s. 16, Rädda barnen

Satser på det sociale området 2012, Social- og Integrationsministeriet, den 25. oktober 2011, Danmark

Satserne for 2012 på beskæftigelsesområdet. Beskæftigelsesministeriet. Danmark. <http://bm.dk/da/Tal%20og%20tendenser/Satser%20for%202012.aspx>

Skatteregler för privatpersoner 2013, SKV 330 utgåva 34 s. 20. Skatteverket Sverige

Social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 56/2006 rd — RP 90/2006 rd, Finland
Vårdnad, boende och umgänge, Handbok – stöd för rättstillämpning och handläggning inom socialtjänstens familjerätt (2012) s. 9. Socialstyrelsen. Sverige

Social-, Børne- og Integrationsministeriet, Danmark <http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/sociale-ydelser/boernetilskud/enlige-forsoergere/Sider/default.aspx>

Social- och hälsovårdsministeriet. Utkomststöd i Finland
http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/toimeentulotuki

SU, Styrelsen for Videregående Uddannelser, Danmark hämtad 4.11.2013
<http://www.su.dk/SU/satserSU/ungdomsuddannelse/Sider/default.aspx>

Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut 31.12.2011 s. 88, Eläketurvakeskus 2012

Taskutilasto 2012 s. 15, Eläketurvakeskus

Tilastovuosikirja 2010 Suomen työeläkkeen saajat ja vakuutetut. Eläketurvakeskus ss. 93

Tjänstepension ITP, Försäkringsvillkor ITP Familjeskydd from. 1.10.2011, 7 och 10 §, Alecta

Tryggingastofnun, 2012 <http://www.tr.is/media/fjarhaedir/lagmarksfjarhaedir-oryrkja-2012.pdf>

Upphæðir bóta almannatrygginga 1. janúar 2012 Tryggingastofnun, Island
<http://www.tr.is/media/fjarhaedir/Upphaedir-bota-almannatrygginga-januar-2012.pdf>

Utbetalningsstatistik. Pensionsmyndigheten <http://www.pensionsmyndigheten.se/5995.html>

Verohallinnon päätös henkilökohtaisen pidätysprosentin laskentaperusteista eläkettä ja eläkkeensaajan palkkatuloa varten vuodelle 2012. 2.3 Puhtaasta ansiotulosta kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset. Verohallinto. [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatos_henkilokohtaisen_pi\(19381\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatos_henkilokohtaisen_pi(19381))

Earnings for the private and the public sector by sex 2008-2012. Hagstofa Íslands. Island. Statistics » Wages, income and labour market » Year/2012; Sector/Total; Sex/Total; Regular salaries - Total

Lagrum:

ATP Loven 14 §, Danmark

Barnalög 2003 nr. 76 27. mars, 61 och 62 §, Island

Barnbidragslag 21.8.1992/796, 6 och 7 §, Finland

Danmarks Riges Grundlov af 1953 (Lov nummer 169 af 5 juni 1953) 75 §, Danmark

Finlands grundlag 11.6.1999/731 2 kap 19 §, Finland

Folkpensionslagen 11.5.2007/568 1 kap 9 §, 8 kap 40-47 §§, Finland

Frumvarp til laga um lífeyrisréttindi almannatrygginga og félagslegan stuðning. Þingskjal 1116 – 636 mál. Island

Försäkringsvillkor, Samþykktir Almenna lífeyrissjóðsins, 17 grein, Island
<http://islif.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=973e75ae-58dc-11e2-9425-0050568800ab>

Föräldrabalken, FB 7 kap 1 §, 6 §, Sverige

Föräldraledighetslagen 1995:584 7 §, ändrad 2006:442, Sverige

Inkomstskattelagen 8 kap 9 § och 11 kap 40 §, Sverige

Laga um félagsþjónustu sveitarfélaga VI Kafli, 19 -24 §, 1991 nr. 40 27. mars. Island

Leiðbeiningar um reglur um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga, sbr. 21. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, með síðari breytingum 11 gr. Island
http://www.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-skjol/Leidbeiningar_um_fjarhagsadstod_sveitarfelaga_leid_Ades09.pdf

Lagen om arbetspension för arbetstagare, ArPL 54 §, 56 §, 84 § och 86 §, Finland

Lagen om studiestöd 21.12.2007/1388 7 § (ändrad 21.1.2011/52), 11 § (ändrad 21.12.2007/1388), Finland

Lag om pension för arbetstagare (ArPL) 19.5.2006/395, 56 §, Finland

Lag om ändring av lagen om allmän försäkring SFS 2001:1138, Sverige

Lag om underhåll för barn 5.9.1975/704 2 §, 3 §, Finland

Lag om utkomststöd 30.12.1997/1412, 9 §. Finland

Lov 17.02.1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven), Gäller from 01.10.2003, 4 §, Norge

LOV 1814-05-17 nr 00: Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814, 110 c §, Norge

LOV-1981-04-08-7 om barn og foreldre (Barnaloven) 68 §, Norge

LOV 1997-02-28 nr 19: Lov om folketrygd (folketrygdloven) 18 kap 5 §, Norge

LOV-2002-03-08-4 om barnetrygd (barnetrygdloven) 3 kap 9 §, Norge

LOV 2009-12-18 nr 131: Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen 4 kap 18 §, Norge

Lovbekendtgørelse nr. 382 af 8. april 2013 om indkomstskat for personer mv. (personskatteloven) 10 § 2 stk. Danmark

Lov nr. 200 af 18.05.1960 børns rettsstilling 1960, 2 kap 13 §, Danmark

Lov nr. 455 af 10. juni 1997 om aktiv socialpolitik § 25, stk. 2, nr. 1, Danmark

Lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP-loven), 11 §, 14 §, Danmark

Lov om børns forsørgelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 352 af 15. maj 2003, 2 kap 13-14 §§, Danmark

Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag 1 kap 3 §, Danmark

Lov om en børne- og ungeydelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 339 af 15. april 2011. 1 §. Danmark

Lov om ekteskap, LOV-1991-07-04-47 1 a §, Norge

Lov om folketrygd, L28.02.1997 nr. 19. 3 kap 1, 5-6 samt 18 kap, Norge

Lov om sociale tjenester, Norge (www.nav.no > Sosiale tjenester > Økonomisk stønad, 2012)

Lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 129/1997, 17 grein, Island

Lög um almannatryggingar 2007 nr. 100 11. maí. III kafli 20gr. Island

Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga 1991 nr. 40 27. mars. Island

Reglugerð nr. 555/2004, um greiðslu barnabóta. 3. gr. Fjárhæð barnabóta, Island

Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands 76 § (Constitution of Iceland (No. 33, 17 June 1944, as amended 30 May 1984, 31 May 1991, 28 June 1995 and 24 June 1999))

Socialförsäkringsbalk (2010:110) 13 kap 22 § Tillfällig föräldrapenning, 15 kap Barnbidrag, 18 kap Underhållsstöd, Avd. F 75 kap. Efterlevandeförmåner, 78 kap Barnpension, 79 kap. Efterlevandestöd, 91 kap premiepension. Sverige

Stuđiestödslag (1999:1395) 7 §, Sverige

8. Bilagor

Bilaga1.

Bidragsskyldige förälder har en årlig inkomst på 451 000 NOK. Barnet är född 1.1.2000. Bidragsmottagaren har en årlig inkomst på 350 000 NOK. Barnet tillbringar 2-3,99 nätter/månad hos den bidragsskyldige.

Personinntekt	451 000
+ netto kapitalinntekt (utover 10 000)	0
= Inntekt bidragspliktig (IBP)	451 000
- trygdeavgift	35 178
- skattefradrag	94 024
- eget underhold	92 556
- egne boutgifter	88 680
- underhold egne barn egen husstand	0
= Bidragsevne per år:	140 562
= Bidragsevne per måned:	NOK 11 714
Bidragmottakers (1) inntekt	
Personinntekt	350 000
+ utvidet barnetrygd	0
+ småbarnstillegg	0
+ netto kapitalinntekt (utover 10 000)	0
+ fordel av særfradrag for enslig forsørger	0
= Inntekt bidragmottaker (IBM)	NOK 350 000

Underholdskostnad, Bidragmottaker (1) - Barn (01.01.2000)

Forbruksutgifter	5 256
+ boutgifter	2 232
+ tilsynskostnader	0
- ordinær barnetrygd	970

Beløp **NOK 6 518**

Fordelingsforholdet beregnes av forholdet mellom bidragspliktiges inntekt og bidragmottakers (og eventuelt barnets) inntekt.

$IBP / (IBP + IBM + IBB)$

$451\ 000 / (451\ 000 + 350\ 000 + 0) = 0,563$

Fordelingsprosent: 56,3 %

Underholdskostnaden multiplisert med fordelingsforholdet før maksimalavgrensninger

Beløp **NOK 3 670**

Samværsfradrag - Bidragmottaker (1) - Barn (01.01.2000)

Alderen på barnet		0 - 5 år	6 - 10 år	11 - 14 år	15 - 18 år	19 år ->
Samværsklasse 00	(0 - 1,99 netter/dager pr. måned)	NOK 0	NOK 0	NOK 0	NOK 0	NOK 0
Samværsklasse 01	(2 - 3,99 netter/dager pr. måned)	NOK 198	NOK 285	NOK 344	NOK 403	NOK 403

Samværsklasse 02	(4 - 8,99 netter/dager pr. måned)	NOK 655	NOK 943	NOK 1 139	NOK 1 336	NOK 1 336
Samværsklasse 03	(9 - 13,99 netter/dager pr. måned)	NOK 1 773	NOK 2 174	NOK 2 448	NOK 2 723	NOK 2 723
Samværsklasse 04	(14 - 15 netter/dager pr. måned)	NOK 2 226	NOK 2 729	NOK 3 073	NOK 3 419	NOK 3 419

Samværsbeløp **NOK 344**

Bidrag etter samværsfradrag

Beløp **NOK 3 326**

Veiledende bidragsbeløp

Beløp **NOK 3 330**

Maksimalavgrensninger

Bidraget er begrenset oppad til følgende beløp:

Den bidragspliktiges totale bidragsevne for alle barn:	NOK 11 714	Samlet bidrag (alle barn) før samvær skal ikke overstige bidragsevnen. Bidragsevne = Inntekt bidragspliktig – trygdeavgift – skattefradrag – fradrag for eget underhold – boutgifter – underhold til egen barn i egen husstand.
Maksimalt samlet bidrag (alle barn) ut fra IBP:	NOK 9 396	Bidrag før samvær skal ikke overstige 25 % av bidragspliktiges inntektsgrunnlag.

Bidraget kan ikke settes høyere enn 5/6 (83,3 %) av underholdskostnaden.

Källa: NAV:s kalkylator <https://tjenester.nav.no/bidragsveileder/innledning?20>

Bilaga 2

Bidragsskyldiges inkomster 451 000 NOK. Barnen födda 1.1.2000 och 1.7.2005. Bidragsmottagaren har en årlig inkomst på 178 000 NOK. Barnen tillbringar 2-3,99 nätter/månad hos den bidragsskyldige.

Den bidragspliktiges inntekt og bidragsevne Personinntekt	451 000
+ netto kapitalinntekt (utover 10 000)	0
= Inntekt bidragspliktig (IBP)	451 000
- trygdeavgift	35 178
- skattefradrag	94 024
- eget underhold	92 556
- egne boutgifter	88 680
- underhold egne barn egen husstand	0
= Bidragsevne per år:	140 562
= Bidragsevne per måned:	NOK 11 714

Bidragmottakers (1) inntekt Personinntekt	178 000
+ utvidet barnetrygd	0
+ småbarnstillegg	0
+ netto kapitalinntekt (utover 10 000)	0
+ fordel av særfradrag for enslig forsørger	0
= Inntekt bidragmottaker (IBM)	NOK 178 000

Underholdskostnad, Bidragmottaker (1) - Barn (01.01.2000)

Forbruksutgifter	5 256
+ boutgifter	2 232
+ tilsynskostnader	0
- ordinær barnetrygd	970

Beløp **NOK 6 518**

Fordelingsforholdet beregnes av forholdet mellom bidragspliktiges inntekt og bidragmottakers (og eventuelt barnets) inntekt.

$IBP / (IBP + IBM + IBB)$

$451\ 000 / (451\ 000 + 178\ 000 + 0) = 0,717$

Fordelingsprosent: **71,7 %**

Underholdskostnaden multiplisert med fordelingsforholdet før maksimalavgrensninger

Beløp **NOK 4 673**

Samværsfradrag - Bidragmottaker (1) - Barn (01.01.2000)

Alderen på barnet		0 - 5 år	6 - 10 år	11 - 14 år	15 - 18 år	19 år ->
Samværsklasse 00	(0 - 1,99 netter/dager pr. måned)	NOK 0	NOK 0	NOK 0	NOK 0	NOK 0
Samværsklasse 01	(2 - 3,99 netter/dager pr. måned)	NOK 198	NOK 285	NOK 344	NOK 403	NOK 403
Samværsklasse 02	(4 - 8,99 netter/dager pr. måned)	NOK 655	NOK 943	NOK 1 139	NOK 1 336	NOK 1 336

Samværsklasse 03	(9 - 13,99 netter/dager pr. måned)	NOK 1 773	NOK 2 174	NOK 2 448	NOK 2 723	NOK 2 723
------------------	------------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Samværsklasse 04	(14 - 15 netter/dager pr. måned)	NOK 2 226	NOK 2 729	NOK 3 073	NOK 3 419	NOK 3 419
------------------	----------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Samværsbeløp **NOK 344**

Bidrag etter samværsfradrag

Beløp **NOK 4 329**

Veiledende bidragsbeløp

Beløp **NOK 4 330**

Underholdskostnad, Bidragsmottaker (1) - Barn (01.07.2005)

Forbruksutgifter	4 540
+ boutgifter	2 232
+ tilsynskostnader	0
- ordinær barnetrygd	970

Beløp **NOK 5 802**

Fordelingsforholdet beregnes av forholdet mellom bidragspliktiges inntekt og bidragsmottakers (og eventuelt barnets) inntekt.

IBP / (IBP + IBM + IBB)

$451\ 000 / (451\ 000 + 178\ 000 + 0) = 0,717$

Fordelingsprosent: 71,7 %

Underholdskostnaden multiplisert med fordelingsforholdet før maksimalavgrensninger

Samværsfradrag - Bidragsmottaker (1) - Barn (01.07.2005)

Alderen på barnet		0 - 5 år	6 - 10 år	11 - 14 år	15 - 18 år	19 år ->
Samværsklasse 00	(0 - 1,99 netter/dager pr. måned)	NOK 0	NOK 0	NOK 0	NOK 0	NOK 0
Samværsklasse 01	(2 - 3,99 netter/dager pr. måned)	NOK 198	NOK 285	NOK 344	NOK 403	NOK 403
Samværsklasse 02	(4 - 8,99 netter/dager pr. måned)	NOK 655	NOK 943	NOK 1 139	NOK 1 336	NOK 1 336
Samværsklasse 03	(9 - 13,99 netter/dager pr. måned)	NOK 1 773	NOK 2 174	NOK 2 448	NOK 2 723	NOK 2 723
Samværsklasse 04	(14 - 15 netter/dager pr. måned)	NOK 2 226	NOK 2 729	NOK 3 073	NOK 3 419	NOK 3 419

Samværsbeløp **NOK285**

Bidrag etter samværsfradrag

Beløp **NOK 3 875**

Veiledende bidragsbeløp

Beløp **NOK 3 880**

Maksimalavgrensninger

Bidraget er begrenset oppad til følgende beløp:

Den bidragspliktiges totale bidragsevne for alle barn:	NOK 11 714	Samlet bidrag (alle barn) før samvær skal ikke overstige bidragsevnen. Bidragsevne = Inntekt bidragspliktig – trygdeavgift – skattefradrag – fradrag for eget underhold – boutgifter – underhold til egen barn i egen husstand.
Maksimalt samlet bidrag (alle barn) ut fra IBP:	NOK 9 396	Bidrag før samvær skal ikke overstige 25 % av bidragspliktiges inntektsgrunnlag.

Bidraget kan ikke settes høyere enn 5/6 (83,3 %) av underholdskostnaden.